

Heteronormativa strukturer i asylprocessen

– dess uttryckssätt och påverkan

Sara Haugbak
Jenny Thomsen
Uppsatsarbete 10 poäng
Sociologi, C-kursen, ht -2005
Handledare: Ellinor Platzer

Envar har rätt till liv, frihet och personlig säkerhet.

Mänskliga Rättigheterna Artikel 3

Alla är lika inför lagen och är utan åtskillnad berättigade till lika skydd från lagens sida. Alla är berättigade till lika skydd mot varje åtskillnad i strid med denna förklaring och mot varje framkallande av sådan åtskillnad.

Mänskliga Rättigheterna Artikel 7

- 1. Envar har rätt att i andra länder söka och åtnjuta fristad från förföljelse.*
- 2. Denna rätt må icke åberopas vid laga åtgärder, reellt grundade på icke-politiska brott eller på handlingar, som strider mot Förenta Nationernas ändamål och grundsatser.*

Mänskliga Rättigheterna Artikel 14

FÖRORD

Under detta uppsatsarbete, som tidvis varit både en smärtsam och kaotisk process, finns ett antal personer som vi speciellt vill tacka.

Först och främst Ellinor Platzer som har fungerat som vår handledare och som varit till stor hjälp under arbetets gång.

Därefter måste vi självklart tacka våra vänner som stått ut med humörsvängningar, uppsats-ält och andra mer eller mindre trivsamma personlighetskvaliteter som framkommer under ett uppsatsskrivande och som envist men bestämt ständigt hävdar att ”detta klarar ni”. Speciellt vill vi uppmärksamma fröken Erika Lundvall som varit vänlig nog att hjälpa oss att läsa igenom vissa utvalda stycken.

ABSTRACT

The aim of this study has been to analyse and understand the effects of heteronormative structures in the Swedish asylum process. Homosexual refugees, seeking asylum in Sweden, is in focus when proceeding an analysis about these social structures and normative phenomena. The main discourse, being handled in this study, is between homosexuality and heterosexuality. However, central findings in this study consists of how different approaches, such as gender based identities as well as sexual preferences and ethnic background, combined is influencing the asylum process and the treatment of the asylum seekers.

The analysis is based upon legal material, as well as the guidelines and work ethics of the Migrationsverket, which is being compared with theoretical approaches on heteronormativity and structural hierarchy. To achieve a wider understanding of the area and to gain more information, we have also performed interviews with relevant sources.

Key-words: Heteronormativity, asylum seekers, homosexuality, power structures

Sara Haugbak & Jenny Thomsen, Sociology C, University of Växjö, Sweden

1 INLEDNING OCH BAKGRUND	5
1.1 Definition av flyktingbegreppet.....	6
1.1.1 Flykting.....	6
1.1.2 Skyddsbehövande i övrigt.....	7
1.1.3 Humanitära skäl	8
2 SYFTE OCH PROBLEM.....	8
3 METOD OCH TILLVÄGAGÅNGSSÄTT.....	10
3.1 Urval	11
3.1.1 Rättsliga källor	11
3.1.2 Intervjuer	12
3.1.3 Framställning	14
4 ASYLPROCESSEN	14
4.1 Beslutsgrundande begrepp.....	15
4.1.1 Välgrundad fruktan.....	15
4.1.2 Förföljelse.....	16
4.2 Maktstrukturer	16
4.2.1 Social interaktion.....	17
4.3 Bedömning och utredning	18
4.3.1 Migrationsverkets riktlinjer	18
4.3.2 Påverkande strukturer i utredningen.....	19
4.4 Utbildning och attityder.....	21
4.5 Heteronormativa analysredskap	23
4.5.1 Den heterosexuella matrisen	23
4.5.2 Hegemonisk maskulinitet.....	24
4.6 Analys av heteronormativa relationer i asylprocessen	25
4.7 Statistik	26
4.8 Heterosexuell uteslutning av icke-normativ sexuell läggning.....	27
4.9 Exempelfall.....	29
4.9.1 Exempel	29
4.9.2 Konsekvenser av sur place-verksamhet.....	31
4.10 Omformulerade lagen som träder i kraft 31 mars 2006.....	31
4.10.1 Samhällsgrupp i nuvarande lag.....	32
4.10.2 Samhällsgrupp i nya lagen	33
4.10.3 Reaktionen på kommande lagen	33
4.10.4 Vad innebär förändringen?	34
5 SLUTSATSER	35
6 SAMMANFATTNING	41

Referenslista

Bilaga 1 Utvalda delar ur utlänningslagen

Bilaga 2 Utvalda delar ur Genèvekonventionen

1 INLEDNING OCH BAKGRUND

Sveriges flyktingpolitik bygger på Genèvekonventionen, det vill säga FNs flyktingkonvention från 1951. Denna konvention har undertecknats av cirka 145 länder, vilket innebär att dessa har ”lovat att rättssäkert pröva asylsökandens skyddsbehov och att också ge dem asyl¹ om de behöver det”.² Förutom den ursprungliga Genèvekonventionen har Sverige även undertecknat det kompletterande tilläggsprotokollet från 1967. Detta protokoll behandlar främst vilka rättigheter och förmåner som asylsökande och flyktingar bör garanteras av de länder som undertecknat konventionen då de vistas i de aktuella länderna (SOU 2004:31: 11).

Den svenska flyktingdefinitionen motsvarar den definition som presenteras i artikel 1 (A) 2 i Genèvekonventionen (se Bilaga 2) och syftar på en person som;

...i anledning av välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sin ras, religion, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp eller politiska åskådning befinner sig utanför det land, vari han är medborgare, samt är ur stånd att eller på grund av sådan fruktan, som nyss sagts, icke önskar begagna sig av sagda lands skydd, eller den som utan att vara medborgare i ett land, till följd av händelser som förut sagts befinner sig utanför det land, vari han tidigare haft sin vanliga vistelseort, samt är ur stånd att eller på grund av sådan fruktan, som nyss sagts, icke önskar att återvända dit...

Enligt ovanstående definition grundas uttrycket ”välgrundad fruktan” på ett antal förföljelsegrunder. De som söker asyl på grund av välgrundad fruktan för förföljelse baserad på sexuell läggning³ betraktas dock, enligt denna definition av flyktingbegreppet, inte som flykting i Sverige (SOU 2004:31: 26). Individer som riskerar allvarligt straff eller förföljelse på grund av sina sexuella preferenser har dock under längre tid haft möjlighet att söka fristad i Sverige. Innan 1997 inkluderades dessa personer i gruppen som fick söka asyl på grund av *humanitära skäl*. Detta år skedde en lagändring som medförde en möjlighet att få ett starkare skydd då köns- alternativt sexualitetsrelaterad förföljelse i stället rubricerades under

---

¹ Begreppet asyl används, i denna studie, så som Migrationsverket definierat detta, det vill säga; Ett permanent alternativt tidsbegränsat uppehållstillstånd som kan fås vid flyktingstatus samt även skyddsbehövande och humanitära flyktingar.

² Migrationsverkets faktablad ”Svensk flyktingpolitik”, sid. 3

³ Enligt svensk lagstiftning åsyftas homo-, bi- och heterosexuallitet i begreppet sexuell läggning.

skyddsbehövande i övrigt. Detta begrepp ersatte de fall som tidigare placerats under rubriceringen *de facto-flykting*, ett begrepp som uppkom 1976 och som kortfattat innefattade individer som inte omfattades av Genèvekonventionens flyktingdefinition, men som trots detta betraktades som skyddsbehövande (SOU 2004:31: 27).

1.1 Definition av flyktingbegreppet

Det svenska flyktingbegreppet som sådant är mycket komplext och grundar sig på Genèvekonventionens artikel 1(A)2. För att begreppet ska kunna förstås i sin helhet krävs dock att ett antal distinktioner görs. Beroende på vilken status den asylsökande får under utredningen medför detta vissa konsekvenser i realiteten, det är därmed inte endast en formalitet (se Bilaga 1). Kunskapen kring skillnaden mellan de olika kategorierna är viktiga för att sedan förstå innebörden av asylprocessen⁴ och kommande lagförändring.

1.1.1 Flykting

För att uppnå flyktingstatus krävs att den aktuella personen uppfyller ett antal kriterier som är liktydiga för både Genèvekonventionen och svensk lagstiftning (SOU 2004:31: 30). Enligt denna rapport måste en person;

- befinna sig utanför sitt hemland
- känna välgrundad fruktan;
  - för förföljelse
  - på grund av sin ras, religion, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp eller politiska åskådning
- vara i avsaknad av myndigheternas skydd mot förföljelse

En homosexuell asylsökande kan endast få flyktingstatus då förföljelse grundad på sexuell läggning eller kön ingår i ett led av flera andra förföljelser, exempelvis genom en kombination av förföljelse på grund av homosexualitet och politisk verksamhet (SOU 2004:31: 26).

Flyktingstatus prövas med grund i de, vid beslutstillfället, rådande förutsättningarna och avses vara framåsyftande, vilket innebär att de förutsättningar och risker som kan drabba individen

---

⁴ Det vill säga den formella behandlingen av ett asylärendes gång.

i hemlandet, bör undersökas och sättas i fokus (SOU 2004:31: 31). En fördel med klassificeringen flykting, jämfört med skyddsbehövande eller humanitära skäl, är att det bland annat tillkommer rätt till resedokument⁵ (Regeringens proposition 2005/06:6;12).

1.1.2 Skyddsbehövande i övrigt

Rubriceringen skyddsbehövande har tagits fram, i utlänningslagen, för att reglera fall där individer utan flyktingstatus erbjuds skydd i Sverige och avser utläningar som;

- känner välgrundad fruktan för dödsstraff, kroppsstraff alternativt att straffas med döden eller utsättas för kroppsstraff alternativt tortyr eller övrig omänsklig eller förnedrande behandling (tortyrbestämmelsen).
- behöver skydd på grund av en yttre eller inre väpnad konflikt eller miljökatastrof och ej kan återvända till sitt hemland.
- riskerar förföljelse på grund av sitt kön eller homosexualitet (könsbestämmelsen).

Ovanstående regel grundades efter förslag från den flyktingpolitiska kommittén⁶ som bland annat arbetade med frågan om huruvida förföljelse på grund av sexualitet alternativt kön skulle kunna ge flyktingstatus (SOU 2004:31: 28). Detta förslag avfärdades dock av en majoritet av kommitténs ledamöter med följande motivering;

även med en vid bedömning finns naturliga gränser för vilka som kan
tolkas in i konventionens flyktingbegrepp⁷ utan att man gör
våld på själva definitionen

SOU 2004:31: 29

Som nämnts måste den sökande kunna kopplas till någon av förföljelsegrunderna för att beviljas flyktingstatus, dessutom ska dennes fruktan för förföljelse bedömas som välgrundad (SOU 2004:74: 158).

---

⁵ Det vill säga rätt att resa till flera länder viseringsfritt.

⁶ En av regeringens parlamentariska kommittéer

⁷ Genèvekonventionens flyktingbegrepp, författarnas anmärkning

1.1.3 Humanitära skäl

Utlänningslagen förkunnar att uppehållstillstånd får ges till en utlänning som av humanitära skäl bör få bosätta sig i Sverige (SFS 1989:529). Humanitära skäl gäller då det förefaller inhumant att tvinga personen att återvända till hemlandet på grund av hemlandets situation, exempelvis pågående krig alternativt svår sjukdomsbild. Begreppet är individrelaterat och utnyttjas med stor begränsning efter att en helhetsbedömning av den sökandes situation görs, vilket oftast kräver en kombination av flera olika faktorer (SOU 2004:74: 138).

Den stora skillnaden mellan statusgruppen humanitära skäl och de övriga två kategorierna är att de som söker uppehållstillstånd på grund av humanitära skäl har *möjlighet* att beviljas uppehållstillstånd, dock garanteras de inte uppehållstillstånd (SOU 2004:74: 133).

2 SYFTE OCH PROBLEM

Enligt IPAG, RFSLs invandrapolitiska arbetsgrupp, anländer ett flertal asylsökande flyktingar till Sverige från länder där homosexuella handlingar är kriminaliserade. I vissa fall är dessa belagda med dödsstraff medan andra länder har avkriminaliserat icke-heterosexuella handlingar. Det är dock viktigt att påpeka att i samtliga länder sammankopplas allt som avviker från den heterosexuella normen med starka skuld- och skamkänslor, även då avkriminalisering skett.

I flertalet länder i Mellanöstern och större delen av Afrika medför homosexuella handlingar risk för dödsstraff, piskstraff, tortyr et cetera. I exempelvis Iran är strafföljden för homosexuella män dödstraff och för homosexuella kvinnor 120 piskrapp. ”Sexuellt avvikande beteende” kan i Saudiarabien leda till allt från fängelse och spöstraff till dödstraff. Även i Egypten har vid flertalet tillfällen individer fängslats, torterats och åtalats på grund av deras homosexualitet, trots att landet har en folkrättslig skyldighet att respektera förbudet mot diskriminering på grund av sexuell läggning. Likaså i Sydamerika anses homosexualitet vara något moraliskt förkastligt och i exempelvis Nicaragua infördes ett straffrättsligt förbud mot homosexuella handlingar 1992. Listan på länder kan göras lång och även i Europa återfinns dessa attityder då både Rumänien och Bulgarien har förbud mot utövande av homosexualitet.⁸

---

⁸ Information hämtat från Amnesty och deras nyhetsbrev, utredningar och föreläsningar som samtliga återfinns på deras hemsida.

Ovanstående länders attityder till homosexualitet är exempel på hur heteronormativitet kan yttra sig. Begreppet heteronormativitet innebär att heterosexualitet är den rådande normen, vilket innefattar samhällets institutioner, strukturer, relationer och handlingar som upprätthåller heterosexualitet som något universellt, enhetligt och naturligt. Heteronormativiteten innebär därmed något som är aktivt normerande och baserat på en binär könsuppfattning. De som avviker från denna norm riskerar vissa bestraffningar av både konkret karaktär, som exempelvis fängelsestraff eller våldshandlingar, samt mer subtila sanktioner i form av marginalisering, osynliggörande, stereotypisering, kulturell dominans och homofobi (Rosenberg 2005:11). Även om Sverige inte har några konkreta former av bestraffning⁹ av homosexualitet, så blir ändå homosexuella drabbade av de mer svårdefinierade formerna av sanktioner. Dessa är samtliga en del av den heteronormativitet som genomsyrar samtliga samhällsstrukturer (Rosenberg 2002:100). Påståenden som detta ligger till grund för att undersöka huruvida detta även stämmer in på asylprocessen, det vill säga om denna genomsyras av en sådan heteronormativitet och om så är fallet, hur detta yttrar sig.

För att förstå varför regelverket är utformat på ett visst sätt och för att titta närmare på vilka bakomliggande strukturer som gör sig gällande i detta, utgår vi från teoretiseringar om hur heteronormativa maktstrukturer fungerar. Med maktstrukturer menar vi här de sociala maktrelationer¹⁰ baserade på en hierarkisk över- och underordning som genomsyrar samhället (Mulinari 2003:21). För att dessa maktstrukturer ska kunna förstås bör, enligt Diana Mulinari, en implementering av olika aspekter som kön, etnicitet, klass, sexualitet och olika maskuliniteter ske för att på så sätt belysa de situationer där en strukturell underordning finns. Inom denna strukturella underordning återfinns flertalet olika begreppspar. Ett exempel på ett sådant begreppspar är homosexualitet - heterosexualitet, där heterosexualiteten intar den överordnade sexualiteten, på liknande sätt som mannen intar den överordnade positionen i begreppspar kvinnor - män. Dessa kategoriella motsatspar återspeglar den heteronormativa samhällsformen, ett exkluderande och utdefinierande samhällsfenomen som fokuserar på genus och sexualitet (Rosenberg 2002:17). Med hjälp av detta teoretiska avstamp ska vi i

---

⁹ Här är det dock viktigt att poängtera att Sverige legaliserade homosexuella förbindelser först 1944, 1979 slutade homosexualitet att betraktas som en sjukdom (http://www.manskligarattigheter.gov.se/extra/page/?action=page_show&id=65&module_instance=10&top_id=&nav_id=65)

¹⁰ Begreppet makt ses i detta fall som ett relationsbegrepp, det vill säga det karaktäriseras av relationen mellan olika aktörer och en handling, alternativt händelse (Pettersson 1989:10).

uppsatsen analysera asylprocessen, för att studera hur heteronormativiteten konkret kan ta sig uttryck.

Vi har valt att endast fokusera på homosexuella män, vilket vi motiverar med att trots att förföljelse på grund av homosexualitet kan vara riktad mot både kvinnor och män så är det främst män som åberopar detta som asylskäl. Under våra intervjuer framkom att detta beror på att män i större utsträckning har möjlighet att komma i kontakt med rådgivande stödorganisationer, samt att männen i allmänhet har bättre ekonomiska förutsättningar än homosexuella kvinnor för att lämna sitt hemland.

Vidare har vi även valt att avgränsa oss från att diskutera samtliga aspekter inom HBT-individernas (homo-, bi- och transsexuella) situation trots att flertalet av våra teorier, så som exempelvis den heterosexuella matrisen, förutom homosexualitet även diskuterar transsexualitet och övriga aspekter som avviker från heteronormativiteten. Denna avgränsning motiverar vi med att utlänningslagen endast berör homosexuella handlingar och övriga sexuella preferenser och läggningar diskuteras inte heller i statistik eller bland praxis-fall.

I utlänningslagen återfinns de regler som tillämpas då homosexuella individer söker asyl i Sverige på grund av förföljelse i hemlandet. Även Migrationsverket har utformat specifika riktlinjer för hur handläggarna bör hantera dessa fall. Dessa regleringar och föreskrifter ligger till grund för vår studie när det gäller problematiken kring homosexualitet som asylskäl.

Vi arbetar efter antagandet att heteronormativiteten genomsyrar asylprocessen på ett sätt som försvårar möjligheterna att åberopa homosexualitet som legitimt skäl för asyl. I vår studie vill vi undersöka vilka uttryck den heteronormativa strukturen kan ta sig i det svenska samhället, genom att titta närmare på asylprocessen. Vi vill också undersöka vilka konsekvenser detta får för de asylsökande.

3 METOD OCH TILLVÄGAGÅNGSSÄTT

Studiens huvudsyfte är att exemplifiera de heteronormativa maktstrukturernas uttryck i asylprocessen. Våra teorier syftar till att förklara asylärendens process och utfall, därmed blir en central del av studien det empiriska materialet, såsom lagtexter. För att komplettera det

insamlade materialet har vi även utfört ett antal informativa intervjuer med representanter från RFSL, deras flyktingpolitiska arbetsgrupp samt en verksam jurist vid Rådgivningsbyrån.

3.1 Urval

Vårt insamlade material består av källor i form av lagtexter, propositioner samt kompletterande statistik. Även andra källor i form av utredningar och SOU-rapporter utgör en grundläggande del av vårt empiriska material, vilket sedan kompletteras med ett antal intervjuer.

3.1.1 Rättsliga källor

Största delen av vårt empiriska material består av rättsliga källor, såsom utlänningslagen, Genèvekonventionen samt propositioner och analysrapporter som kan kopplas till utlänningslagen. Utlänningslagen är av stor vikt för att kunna förstå asylprocessen och de asylsökandes situation då denna innehåller de beslutsgrundande och slutgiltiga förhållningsregler som finns. Denna lag, samt propositionerna, är dessutom av intresse då det gäller att undersöka heteronormativiteten då denna maktrelation återfinns såväl i rättsliga aspekter som i fysiska möten.

Förutom de konkreta lagtexterna består vårt material även av SOU-rapporter som ligger till grund då vi undersöker den egentliga betydelsen av det rättsliga materialet samt de förändringar som skett. Det urval vi har gjort av SOU-rapporter är baserat på att dessa behandlar just den kategorin asylsökande som vi studerar och belyser problematiken kring deras situation, samt att de tar upp de lagar och lagförändringar som berör vårt studieområde. Propositionerna och de rapporter som går igenom lagarnas betydelse fungerar som stöd då vi analyserar dess funktioner. Även dessa berör de lagar och lagförändringar som ligger till grund för vår studie då dessa diskuterar de skäl som ligger till grund för varför en lagändring bör ske.

Då vi inte funnit några vetenskapliga utredningar som berör ämnet har vi istället tittat på forskningsrapporter om asylfall där individer förföljts på grund av sin könstillhörighet¹¹,

---

¹¹ Då kön och sexualitet ofta klumpas ihop som en kategori i lagtexter blir detta en intressant utgångspunkt för oss.

exempelvis Maria Bexelius rapport *Kvinnor på flykt* (2001). Denna rapport har fungerat som inspiration för oss, även om vi inte haft någon konkret användning för denna.

3.1.2 Intervjuer

Då de utförda intervjuerna endast syftar till att ge kompletterande faktabaserad information har vi valt att inte bifoga underlaget till dessa intervjuer som bilagor.

Anledningarna till att vi valde att kontakta och intervjua representanter och aktiva inom RFSL är flera. Det uppenbara skälet är de punkter som presenteras i deras verksamhetsplan för 2005. I denna tydliggörs att arbetet med utlänningslagen och asylprocesser är väl implementerat i RFSLs sexualpolitiska arbete. Förutom flyktinggruppen IPAGs arbete presenteras ytterligare en punkt där de hävdar att förföljelse på grund av icke-heterosexuell läggning bör utgöra en grund för asyl i Sverige.

Ytterligare en relevant informationskälla för oss var Rådgivningsbyrån, där en av våra informanter arbetar. Rådgivningsbyrån är en ideell organisation som arbetar med råd- och vägledning i asyl- och flyktingfrågor. Byrån bildades 1991 och erbjuder kostnadsfri juridisk rådgivning för asylsökande och flyktingar. Förutom juridiska frågor ägnar sig Rådgivningsbyrån även åt att delta i flyktingdebatter, föreläsningar, seminarier samt skapa en opinion för en rättssäker asylprocess. Ytterligare verksamhetsområde är att förmedla information om enskilda länders förhållanden, något som har relevans i bedömningen av asylfrågor. Denna information sker bland annat med hjälp av rapporter från Amnesty International och UNHCR¹².

Då ämnet är av känslig karaktär kan det vara extra problematiskt att få tillgång till lämpliga informanter, något som visade sig vara fallet för oss. I sådana situationer är det därför praktiskt att via en så kallad ”gatekeeper”¹³ (Bryman 2004:518) få tillgång till ytterligare information alternativt informanter. I vårt fall spelade vår första informant en sådan roll då vi genom honom fick telefonnummer till nästa informant. Denna individ var någon vi hade velat ha kontakt med men vars kontaktuppgifter vi saknade och därmed spelade vår första

---

¹² Förkortningen UNHCR är viktig i sammanhanget och kommer att användas under studiens gång. Detta står för United Nations High Commissioner for Refugees, det vill säga det är FN:s flyktingkommissarie.

¹³ En gatekeepers funktion består i att hjälpa forskaren att få ta del av dennes kontaktnät då det gäller att finna relevanta informanter som annars skulle vara svåra att få kontakt med (Gilbert 2001:150).

informant en dubbel roll i vår undersökning – han var både en viktig informant och en gatekeeper.

I vissa fall kan det dock innebära så stora svårigheter att få kontakt med önskad informant att alternativa informationskällor måste utarbetas. Så var fallet för oss då vi ursprungligen planerade att intervjua personer som arbetade med asylfrågor inom Migrationsverket, något som efter en tid visade sig vara alltför problematiskt. Då vi inte lyckades kontakta någon som var villig att prata med oss valde vi att istället använda oss av övrig information som tagits fram från Migrationsverket, för att på så sätt ändå synliggöra Migrationsverkets arbetsmetoder och ståndpunkter inom området. Dock vill vi här uppmärksamma att dessa endast är riktlinjer, de är därmed inget som vi med säkerhet kan säga följs, de är också endast sekundära till lagtexter. Vi har ändå valt att använda oss av dessa då vi anser att de visar hur Migrationsverket anser att processen och de separata fallen ska följas. För att tydliggöra, vi använder dessa av anledningen att vi ansåg att Migrationsverket ändå bör komma till tals under studien för att på så sätt undvika att det endast vinklas från ett perspektiv, vilket annars skulle ha blivit fallet.

Telefonintervjuer blev ett naturligt val för oss, då samtliga informanter befann sig på ett relativt stort geografiskt avstånd från oss. Då dessa intervjuer endast syftade till att få fram kompletterande uppgifter till övrigt material, samt rena kunskaps- och informationsfrågor (det är därmed inga djupintervjuer det handlar om) utgjorde dock inte avsaknaden av fysisk närvaro, under intervjun, något problem.

I detta fall representerar informanterna olika organisationer och därmed är det snarare deras position som yrkesengagerade som är intressant, inte deras egentliga identitet. Därmed är inte heller möjligheten att de skulle kunna identifieras något som oroar oss nämnvärt. Under presentationen av vårt intervjumaterial har vi trots det valt att använda oss av kodade namn på våra informanter. Representanten från IPAG går under benämningen IPAG-informant, handläggaren vid RFSL går under benämningen RFSL-jurist och slutligen juristen vid Rådgivningsbyrån kallas Rådgivningsjurist. Användningen av kodnamn är i regel viktig för att undvika att informanternas identitet avslöjas. Dock är vi medvetna om att endast en omkodning av namnen inte garanterar fullständig anonymitet, vilket är viktigt då känsliga ämnen undersöks (Bryman 2004:512).

3.1.3 Framställning

Vi har valt att begränsa oss från att gå in djupare på de praktiska aspekterna av asylprocessen och istället valt att endast fokusera på den lagmässiga delen av det hela samt de föreskrifter och riktlinjer som finns statuerade i hur arbetet ska gå till. Någon undersökning över hur det praktiska arbetet ser ut har vi därmed inte gjort, utan begränsat oss till att kortfattat presentera de mest centrala aspekterna i den formella processen.

För att förstå vissa diskussioner, bland annat under kapitlet om lagändringen, har vi valt att inledningsvis ge en bakgrund över hur flyktingbegreppet formulerats, med dess tre olika kategoriseringar. I syfte och problem diskuterar vi problematiken inom området med hjälp av teoretiska angreppsmetoder och empiriskt underlag såsom viss faktapresentation. Studien inleds sedan med att förklara två grundläggande begrepp, i samband med detta teoretiserar vi maktstrukturer. Därefter följer en presentation av bedömningsgrunder och riktlinjer som är relevanta i asylprocessen. Dessa analyseras sedan med hjälp av olika begrepp kring hierarkiskapande strukturer och individers kategoriella olikheter. Nästa kapitel berör attityder och utbildningar, som kontinuerligt analyseras med hjälp av relevanta teorier. Något som är viktigt i vår analys är olika heteronormativa aspekter, vilka diskuteras med hjälp av teoretiska begrepp som den heterosexuella matrisen och hegemonisk maskulinitet. Begreppen används för att förstå vad som påverkar mötet mellan handläggaren och den asylsökande, samt den problematik som uppstår i sammanhanget. De nämnda analysredskapen är därefter centrala då vi förklarar varför kön och sexualitet, i detta sammanhang, ses som en sammansatt enhet. Även statistik presenteras och används vid denna analys. För att förklara hur asylprocessen kan fungera i verkligheten presenteras ett exempelfall som sedan leder vidare till en diskussion och analys av den nya lagen som ska träda i kraft inom en snar framtid.

4 ASYLPROCESSEN

En asylsökandes första kontakt med svenska myndigheter sker i regel direkt med Migrationsverkets kontor efter att individen rest in i landet. I vissa fall blir dock polisen deras första kontakt, så är emellertid endast fallet om individen söker asyl direkt vid landsgränsen.

Väl inne i Sverige startar sedan asylprocessen, där en av de viktiga punkterna är att fastställa vilken flyktingdefinition individen hamnar under.¹⁴

4.1 Beslutsgrundande begrepp

Några av de begrepp som är av stor relevans för asylärenden där förföljelse på grund av homosexualitet uppges som asylskäl, förklaras ingående i detta stycke och dessa kommer sedan att utgöra en grund för viss analys längre fram i studien.

4.1.1 Välgrundad fruktan

För att en utlänning ska kunna betraktas som flykting eller skyddsbehövande i övrigt krävs att denne, vid återvändande till hemlandet, känner välgrundad fruktan¹⁵ för förföljelse (Wikrén & Sandesjö 2002:161). Fruktan betraktas som välgrundad om det antas att denne, på grund av personliga förhållanden och situationen i hemlandet, kommer att utsättas för förföljelse. Begreppet ska innefatta både en subjektiv och en objektiv aspekt, med tyngdpunkt på den subjektiva aspekten, det vill säga den sökandes personliga fruktan, en fruktan som måste anses som befogad för att godtas. Den objektiva aspekten innebär bedömning av den *faktiska* risken för att den sökande kommer att utsättas för förföljelse i hemlandet (SOU 2004:74:158).

Inledningsvis värderas den sökandes uppgifter och därefter sker en bedömning av hemlandets förhållande. Det som ligger till grund för bedömningen är emellertid om omständigheterna gör att det finns en reell risk för förföljelse. Upplevelsen i sig är inte avgörande, utan fokus läggs på den sökandes personlighet, exempelvis om denne är känd eller okänd, frispråkig eller tystlåten. Om det anses troligt att en person med dessa kvaliteter kan komma att förföljas i hemlandet, föreligger en välgrundad risk för förföljelse, det vill säga om personen exempelvis är känd och frispråkig finns större risk för förföljelse (Wikrén & Sandesjö 2002:161).

---

¹⁴ www.migrationsverket.se

¹⁵ Begreppet ”välgrundad fruktan” har varit föremål för diskussion i internationell rättsvetenskaplig litteratur och detta begrepp ska tolkas likadant för skyddsbehövande i övrigt som för flyktingar (Wikrén & Sandesjö 2002:161).

4.1.2 Förföljelse

Begreppet förföljelse, som är ett av kriterierna för att uppnå flyktingstatus, har ingen internationellt vedertagen betydelse då Genèvekonventionen inte preciserar detta begrepp. Dock berörs det i utlänningslagen och viss vägledning för utredningen kan även återfinnas i lagens förarbeten samt inom rättspraxis (SOU 2004:31: 32).

De riktlinjer som finns återgivna nämner bland annat att fruktan för förföljelse ska vara av ”intensiv karaktär” och riktas mot individens liv, frihet eller annan kränkning av de mänskliga rättigheterna (SOU 2004:31: 32). Olaga frihetsberövande är ytterligare en indikation på förföljelse, dock innefattar detta inte alla former av frihetsberövande. Exempelvis räknas endast ett ”kortvarigt frihetsberövande” som förföljelse om ytterligare omständigheter tyder på detta (SOU 2004:31: 33).

4.2 Maktstrukturer

De beslutsgrundande begreppen är centrala i asylprocessen för att undersöka hur olika maktstrukturer återfinns i denna. Dessa maktstrukturer baseras bland annat på över- och underordning. Charles Tilly (2004) menar att betydande olikheter i förmåner mellan människor främst motsvaras av kategoriella skillnader så som man - kvinna, svart - vit, heterosexuell - homosexuell, de beror därmed inte på individuella olikheter i egenskaper eller prestationer. Genom kategorier sammanförs aktörer som ses som lika och de aktörer som inte passar in i kategorin skiljs från gruppen genom den gränslinje som gruppens aktörer delar. De olika grupperna tillskriver därefter varandra särskilda egenskaper. Kategorierna är rörliga sociala relationer som är beroende av sociala konstruktioner och sociala föreställningar, de ska därmed inte ses som specifika grupper av människor. Institutionalisering av kategoriella par leder, enligt Tilly, till en bestående ojämlikhet (2004:17ff).

De kategoriella motsatspar som är aktuella i denna studie är heterosexuell - homosexuell, manligt - kvinnligt och svensk - utländsk. Maktbalansen i dessa dikotomier är ogynnsam för de homosexuella asylsökanden, då de i samtliga exempel (här fokuserar vi således inte på begreppsparet man - kvinna) tillhör den underordnade gruppen. Till detta tillkommer den hierarkiska maktordning som placerar handläggaren/beslutsfattaren över asylsökanden. I detta fall handlar det således, precis som Tilly poängterar, inte i första hand om personens individuella egenskaper, utan det som ligger till grund för maktordningen är de egenskaper

som tillskrivs dem i jämförelse med övriga grupper. En homosexuell asylsökande är därmed endast utmärkande då denne jämförs med till exempel en heterosexuell svensk medborgare. Det vill säga, kategoriseringen baseras på sociala föreställningar som skiljer sig åt i olika sociala och samhälleliga sammanhang. Dock är det dessa föreställningar som gör att de asylsökande hamnar i en strukturellt underordnad position.

4.2.1 Social interaktion

Makt och maktrelationer sker i och genom sociala interaktioner mellan individer. Dessa interaktioner återfinns inom alla samhällsnivåer där makt och ojämlikhet således skapas. Dock är det viktigt att inte betrakta dessa maktrelationer som något beständigt som styr människors liv, då förändringar är möjliga (Reyes, de los & Mulinari 2005:23).

Det är av stor vikt att inte begränsa maktanalysen till enbart en fråga om sexualitet då alla maktrelationer består av flera aspekter såsom kön, etnicitet och klass samlat i ett hierarkiskt system. Dessa olika egenskaper skapar tillsammans, såväl som separat, en hierarki som påverkar interaktion och sociala positioner mellan individer (Reyes, de los & Mulinari 2005:24). För att förstå de hierarkiska och ojämlika skillnaderna som finns mellan olika begreppspår, exempelvis heterosexualitet - homosexualitet, är det viktigt att förstå vad som orsakar skillnaderna samt vilka förändringsmöjligheter som finns. Om inte en djupare förståelse skapas mellan ovan nämnda egenskaper, finns en risk att de ojämlika förhållandena naturaliseras och ses som något självklart (Reyes, de los & Mulinari 2005:25). Frågan som Paulina de los Reyes och Mulinari ställer sig i boken *Intersektionalitet* behandlar hur ”makt och ojämlikhet vävs in i uppfattningen om vithet, manlighet, könstillhörighet, heterosexualitet, klasstillhörighet m.m. genom ett ständigt återskapande av nya markörer som gör skillnaden mellan ’vi’ och ’dem’ till meningsfulla sociala koder” (Reyes, de los & Mulinari 2005:25). I vårt empiriska material kring asylprocessen tydliggörs att det inte går att förklara de homosexuellas ogynnsamma situation som asylsökande enbart genom att diskutera de normativa skillnaderna mellan hetero- och homosexuella. En fullständig analys av deras situation går således endast att göra om ytterligare aspekter som kön, etnicitet och hierarkiska aspekter uppmärksammas. Detta görs således kontinuerligt under studiens gång, med avstamp i de olika empiriska beskrivningarna.

4.3 Bedömning och utredning

Migrationsverket är den utredande instansen inom asylärenden med en väl utarbetad och dokumenterad arbetsprocess. Handläggarna har lagtext, riktlinjer samt specifika bedömningsgrunder som stöd under utredningens gång. För att skapa en omfattande bild av de aktuella ländernas situationer finns dessutom landinformation tillgänglig i verkets länderdokumentationssystem, LIFOS. Systemet används exempelvis för att söka på homosexualitet och praxisavgöranden, vilka underlättar för handläggare och beslutsfattare.¹⁶

Migrationsverkets länderdokumentation uppdateras årligen med så kallade MR-rapporteringar som svenska utlandsmyndigheter sänder in till Utrikesdepartementet (ambassadrappporter) och som redogör för homosexuellas situation i de enskilda länderna. Enligt Migrationsverket är dock dessa rapporter i regel bristfälliga vilket innebär att handläggarna bör undersöka situationen mer specifikt.¹⁷ Även vår IPAG-informant menar att ambassadrappporterna är mycket bristfälliga då personalen som sammanställt dessa har bristfällig kunskap om homosexuellas situation i de aktuella länderna.

4.3.1 Migrationsverkets riktlinjer

I den fortsatta utredningen ska den sökande själv berätta ingående varför denne är i behov av skydd. I vissa fall, där utgången misstänks negativ, får den sökande kostnadsfritt hjälp av ett juridiskt ombud. Innan det slutliga beslutet fattas har den sökande (och dess ombud) rätt att ta del av det beslutsgrundande materialet.¹⁸ Följande information har hämtats från de riktlinjer som Migrationsverket satt upp gällande fall av denna karaktär.¹⁹

För att underlätta för den asylsökande finns möjligheter till speciellt boende vid anläggningsboendet²⁰. Detta baseras på att problem kan uppstå då den homosexuella flyktingen måste dela en trång boendemiljö med andra heterosexuella flyktingar. Dock poängteras att den homosexuella själv måste uppmärksamma personalen på att detta innebär problem för denne, det är därmed inget som personalen själv kan initiera till. I kombination

---

¹⁶ Migrationsverkets riktlinjer för utredning och bedömning av asylärenden där förföljelse på grund av viss sexuell läggning åberopas.

¹⁷ Migrationsverkets riktlinjer för utredning och bedömning av asylärenden där förföljelse på grund av viss sexuell läggning åberopas.

¹⁸ www.migrationsverket.se

¹⁹ Här vill vi återigen poängtera att dessa är endast riktlinjer och vi kan inte avgöra i hur stor utsträckning dessa följs.

²⁰ Tidigare benämndes denna boendeform flyktingförläggning

med att homosexuella ofta befinner sig under stark psykisk press under utredningstiden är detta en bidragande faktor till att förtursprövning kan vara aktuell.

I detta resonemang framkommer att det finns en medvetenhet om att homosexuella asylsökanden har andra behov än de heterosexuella, de behöver exempelvis oftast längre tid på sig innan de är redo att berätta om sina situationer i hemländerna. Dock görs inget mer specifikt än att uppmärksamma att de olika behoven innebär ett problem. Då en individ anländer till Sverige och känner sig utsatt i boendet finns det visserligen möjligheter för denne att själv uppmärksamma och förändra sin situation. Problemet uppstår då, återigen med bakgrunden att personen befinner sig i en utsatt situation, att denne trots dessa möjligheter inte berättar om sin problematiska situation. Detta kan bero på att individen inte behärskar svenska språket, inte är medveten om att dessa möjligheter finns, samt att denne kanske ännu inte berättat om sina sexuella preferenser för beslutsfattande handläggare. Att då, som Migrationsverkets regler förespråkar, överlämna möjligheterna till en förbättring till den utsatte att själv hantera och uppmärksamma, försvåras således då denne tillhör en – i flera bemärkelser – underordnad grupp, som tidigare haft negativa erfarenheter av myndighetspersoner.

Då ärenden av denna karaktär ofta utmärks av en viss känslighet och frambringar osäkerhet hos den sökande, bör flera olika aspekter tas i beaktande under utredningen. Enligt Migrationsverket kan utredaren, alternativt handläggarens, könstillhörighet vara viktigt för utredningen och den asylsökande bör få vara delaktig i att fatta detta beslut. Det ska även finnas möjlighet att byta ut handläggaren under utredningens gång. På liknande sätt är det av stor vikt att val av tolk sker med den sökandes sexualitet i åtanke. Migrationsverket menar att det kan vara att föredra om tolken härstammar från annat land än den sökande, då det annars kan leda till slutenhet hos den sökande. Enligt riktlinjerna är det även att föredra om tolken är en auktoriserad rättstolk med bred kulturkompetens.

4.3.2 Påverkande strukturer i utredningen

Som vi har påpekat tidigare krävs det en kombination av begrepp, så som sexuella preferenser, könstillhörighet och etnisk tillhörighet, för att undvika att få en förenklad bild av situationen då en användning av enbart begreppet sexualitet begränsar analysen. Dessa begrepp skapas i olika sociala sammanhang och är således föränderliga över tid och rum. I det

moderna samhället värderas maskulina identiteter högre än feminina, samtidigt som det sker uppdelningar baserade på etnicitet där vi skiljer på ”oss” och ”dem”, vilket ofta innebär att vi ser ”oss” som bättre än ”dem”. Tillsammans skapar begreppen varierande mönster av strukturella förhållanden. Sammanlänkningen av sexualitet, kön och etnicitet skapar ett unikt system av dominans där vart och ett av begreppen påverkar situationen (Hägerström 2003:277).

I Migrationsverkets riktlinjer poängteras att både handläggarens och tolkens könstillhörighet kan vara av vikt för utredningen. Den asylsökande ska själv kunna ta del av beslut angående huruvida handläggaren och tolken ska vara man eller kvinna. Relationen mellan handläggare och asylsökande påverkas således inte enbart av den asylsökandes sexualitet, utan även av vilket kön handläggaren tillhör. Anledningen till att könstillhörigheten tycks spela en roll i detta sammanhang beror på de uppfattningar som återspeglas gällande exempelvis maskulinitet. Denna problematik presenteras och diskuteras mer ingående under kommande kapitel om hegemoni och maskulinitet. Ytterligare en aspekt som påverkar relationen mellan handläggare och asylsökande är deras etniska bakgrund, då handläggaren uppfattar sig själv utifrån sin egen etnicitet, och den asylsökande som tillhörande en annan grupp. Som redan nämnts ser Migrationsverket det som en fördel om tolken inte härstammar från samma land som den asylsökanden. Detta direktiv baseras på att tillhörande av en viss etnicitet innebär ett delande av samma existensvillkor och kulturella förutsättningar (Hägerström 2003:278). I relationen mellan tolk och asylsökande kan detta medföra att den asylsökande inte vågar berätta om sin homosexualitet i rädsla för att tolken ska dela de uppfattningar om homosexualitet som finns i hemlandet.

Ytterligare ett förhållande inom asylprocessen, där etnicitet spelar en viktig roll är förhållande mellan handläggare/beslutsfattare och asylsökande. Då den asylsökande är av utländsk börd och inte behärskar det svenska språket eller kulturen i någon större utsträckning hamnar denne automatiskt i en underordnad position (som sedan förstärks av ytterligare aspekter som exempelvis sexualitet). Anledningen till detta är, den tidigare nämnda klassificeringen mellan vi och de. Genom språk, kultur och nationella normer skapas en ”nationell befolkning” som möjliggör ett gränsskapande mot dem som inte tillhör nationen. Dessa identiteter, som på så sätt skapas, reproducerar ett system som exkluderar de avvikande, i detta fall de som inte tillhör den svenska nationaliteten (Reyes, de los & Mulinari 2005:30). Den underordnade situation som asylsökande befinner sig i, genom att de är beroende av någon annan människas

beslut för att få stanna i landet, förstärks således genom den hierarki som skapas genom att de inte tillhör den svenska kulturen som ligger till grund för upprättandet av Migrationsverket som institution. Det är således inte enbart handläggarens, eller beslutsfattarens, egna sexuella identitet eller etniska bakgrund som i första hand påverkar den asylsökandes underordnade maktposition, utan snarare det faktum att regler, riktlinjer, lagar och den institutionella uppbyggnaden är präglad av en svensk heteronormativitet.

4.4 Utbildning och attityder

Migrationsverket påpekar i sina riktlinjer att utredarens kompetens gällande grundläggande formella frågor, kulturfrågor, samt samtalsteknik och generell kunskap om homosexualitet är mycket viktig. Under samtalet med IPAG-informanten framkom att RFSL arbetat med utbildning inom Migrationsverket. Detta har skett via ett flyktingprojekt, finansierat av Europeiska Flyktingfonden och RFSL, med syfte att informera och utbilda sex enheter inom Migrationsverket. Utbildningarna innefattade kunskapsområden inom HBT-frågor, vilket vår informant menade var av stor vikt då det fanns stora brister gällande medvetenhet inom området, såväl som bristande medvetenhet om att ökad kunskap inom området skulle bidra till en positiv utveckling för handläggarna. Vår informant beskrev en kunskapsklyfta mellan personalen och även viljan att ta till sig RFSLs information skiljde sig avsevärt från individ till individ vilket även avspeglade sig hos cheferna. IPAG-informanten exemplifierade denna ovilja att erkänna problematiken och behovet av kunskap med ett citat från en av cheferna;

Hur kan vi egentligen veta att någon är homosexuell?

IPAG-informanten 2005-12-01

Bristen på medvetenhet uttrycktes även av RFSL-juristen som menade att Migrationsverkets personal inte förstår vad det handlar om och att deras kunskap om homosexuellas situation är mycket begränsad.

Då RFSL genomförde sina utbildningar, inom de olika enheterna på Migrationsverket, framtogs även kompletterande material som handläggarna kan använda sig av. Detta bestod av informationsmaterial till de asylsökande på deras hemspråk där de rättigheter de har i Sverige samt svensk samhällsinformation presenteras.

Homosexualitet åberopas ofta under ett sent stadium i asylprocessen vilket skapar en viss problematik. RFSL-juristen återknyter till detta då han menar att den asylsökande ofta tvekar att, vid första mötet, berätta om sin sexualitet för handläggaren. Detta medför i sin tur att den sökande inte anses vara trovärdig då slutligen förföljelse på grund av sexuell läggning tas upp. Som även nämns i kommande stycke, är handläggarens inställning viktig och denne bör inte lägga in sina egna värderingar i frågan. Som tydliggörs av tillgängliga teoretiska framställningar så är dock objektivitet i frågan snarast en omöjlighet. Då samhället är så starkt präglad av en heteronormativ uppbyggnad är det mycket svårt för en enskild individ att skapa sig uppfattningar om ett specifikt område utan att detta präglas av den heteronormativa samhällsuppbyggnad som vi blivit insocialiserade i. Att se homosexualitet som något avvikande, något som bör behandlas på ett annorlunda sätt, är så djupt rotat i oss att detta sker mer eller mindre omedvetet (Rosenberg 2002:17).

I Migrationsverkets riktlinjer förklaras att en samverkan mellan Migrationsverket, Utlänningsnämnden, HomO, Statens folkhälsoinstitut och RFSL har satts i fokus. Syftet med denna samverkan är att öka medvetenheten om homosexuellas situation, även mänskliga rättigheter och skyddsbehov diskuteras tillsammans med hur utredningar och mottagande kan utvecklas. IPAG-informanten poängterade att det är av stor vikt att personalen har kunskap inom området då det är svårt för en asylsökande att öppna sig för en handläggare då de ofta har negativa erfarenheter av myndighetspersoner i sitt hemland. Enligt Migrationsverket kan denna tvekan även bero på att den asylsökande upplever skamkänslor angående sin sexualitet, känslor som är baserade på det klimat som finns i dennes hemland.

En av anledningarna till att den sökande känner tvekan inför att berätta om sin situation kan vara bristande förtroende för myndighetspersoner. Då det oftast just är hemlandets myndigheters beslut och inställning som leder till att individer tvingas fly, blir det därefter en komplex situation då den sökande helt plötsligt ska öppna sig och berätta om sin sexualitet för att få hjälp. Denna problematik kan även tydliggöras vid de tillfällen då den asylsökandes första möte med Sverige och svenska myndigheter sker med polisen vid ankomsten till Sverige. Från att polisen tidigare har varit en av de hotande instanserna spelar den nu en annan roll. Dessa olika aspekter förstärker den underordnade position som den asylsökande redan befinner sig i och försvårar således de kommunikativa aspekterna i utredningen.

Diskussionen kring tidpunkten då de asylsökande berättar om sin sexualitet karaktäriseras av stor problematik. Kritik från handläggarna och Migrationsverket läggs fram då de asylsökande inte avslöjar det korrekta asylskälet vid första mötet. Samtidigt belyser Migrationsverkets riktlinjer att de asylsökande ofta lider av psykisk stress och rädsla för myndighetspersoner, på grund av erfarenheter från hemlandet, vilket gör att de inte förrän senare vågar nämna sin sexualitet. Denna paradox förstärks ytterligare av IPAG-informantens uttalande där han bland annat nämner hur en anställd vid Migrationsverket ifrågasätter huruvida någon alls kan veta om en annan individ är homosexuell. Detta är ett exempel på hur attityder, baserad på strukturell ojämlikhet, heteronormativitet samt bristande kunskaper försvårar situationen för de asylsökande och deras beroende av den överordnade gruppen, som alltså uppvisar brist på förståelse.

4.5 Heteronormativa analysredskap

För att förstå hur den heteronormativa maktstrukturen uppstår och reproduceras diskuterar vi två begrepp, den heterosexuella matrisen och hegemonisk maskulinitet för att därefter använda oss av dessa under vår följande analys.

4.5.1 Den heterosexuella matrisen

Den heterosexuella matrisen är mycket tätt sammankopplad med en heteronormativ samhällsstruktur och den uttrycker sexualordningens betydelse för konstruktion och upprätthållande av maskulinitet (Nordberg 2000:61). Judith Butler menar att för att skapa en förståelse av samhällskulturen krävs en genusordning med två tydliga kön/genus, det vill säga motsatsparen kvinnligt - feminint och manligt - maskulint. Utöver detta finns en hierarkisk definition baserad på en, ur en social aspekt, obligatorisk heterosexualitet (Rosenberg 2005:10). Butler (1990) menar att kön och sexualitet delas upp i dikotomier som berör exempelvis motsatsparen man - kvinna och heterosexuell - homosexuell. Genom dessa polariseringar skapas maktrelationer som innebär att kvinnor, kvinnlighet och homosexualitet underordnas män, manlighet och heterosexualitet.

Då samhället genomsyras av de kvaliteter som tillskrivits den heterosexuella matrisen skapas en rad normer och värderingar som bör följas. Dessa normer upprätthåller det normativa heterosubjektet som berör genus, kön, kropp och sexualitet. Bryts dessa basala normer och

den normgrundande matrisen destabiliseras, finns risk för diskriminering och sanktioner genomförda av omgivning, lagstiftning, myndigheter et cetera (Butler 1990).

4.5.2 Hegemonisk maskulinitet

Hegemonisk maskulinitet²¹ fungerar som ett redskap där det ”manliga könsgörandet” kopplas till maktrelationer som baseras på att kvinnor och homosexuella underordnas, subordineras (Nordberg 2000:39). Enligt R.W. Connell, som myntat detta begrepp, fokuserar begreppet hegemoni på män med stor samhällelig makt och deras roll i skapandet av den normerande maskuliniteten (Nordberg 2000:40) och det innebär följande;

...a social ascendancy achieved in a play of social forces that extends beyond contests of brute power into the organisation of private life and cultural processes. [...] Ascendancy which is embedded in religious doctrines and practises, mass media content, wage structure, the design of housing, welfare/taxation policies and so forth, is.

Connell 1987:184

Han menar vidare att det finns relationer i samhället som är baserade på över- och underordning mellan olika grupper av män, exempelvis genom en heterosexuell maktdominans över homosexuella män med icke-heterosexuella attribut (Connell 1999:102). Som Connell uttryckt i citatet ovan handlar denna underordning inte endast om stigmatisering utan de homosexuella männen är underordnade genom en rad påtagliga verksamheter, från gatuvåld till politisk och kulturell uteslutning. Genom detta förtryck blir homosexuella män placerade lägst i mäns genushierarki. I den patriarkala kulturen ses de homosexuella männen som män med avsaknad av maskulinitet, de definieras därmed som feminina. Connell menar att denna tolkning av homosexualitet beror på den genomgripande föreställningen att motsatser dras till varandra, en individ som dras till det maskulina måste således vara feminin (Connell 1999:163). Allt som utestängs från den hegemoniska maskuliniteten klassas som homosexuellt och beteenden som anses vara homosexuella utsätts för skällsord av feminin karaktär (Connell 1999:102). Connell är dock tydlig med att poängtera att den hegemoniska maskuliniteten inte bör ses som något oföränderligt, den maskulinitet som intar den

---

²¹ Begreppet hegemoni har tidigare använts av bland annat Gramsci som syftade till att analysera klassamhället. I detta sammanhang är hegemonin knuten till den regerande makten, men den kan även komma underifrån och förändra sociala maktförhållanden. Det berör därmed en eftersträvan att finna ett redskap som kan fungera som kan möjliggöra en överbyggnad av social heterogenitet samt skapandet av en ideologisk enhet (Nordberg 2000:38).

hegemoniska positionen i en specifik könsordning kan, och bör, ifrågasättas (Nordberg 2000:40). Hegemoni är en relation som är historiskt föränderlig då nya grupper kan konstruera en ny hegemoni genom att utmana gamla metoder (Connell 1999:101).

4.6 Analys av heteronormativa relationer i asylprocessen

Som Connell diskuterar är de homosexuella männen underordnade de heterosexuella, en relation som återfinns överallt i samhället och därmed också i statliga institutioner såsom Migrationsverket. Den hegemoniska maskuliniteten visar på ett maktförhållande mellan de olika kategorierna, något som konceptualiseras i asylprocessen. Detta återspeglas i förhållandet mellan asylsökande och handläggare/beslutsfattare då de senares syn på manlighet återspeglas i asylärendenas utgång. Då handläggarna i dessa fall befinner sig i ett hierarkiskt överläge påverkas denna maktsituation dessutom av denna aspekt. Det underläge som skapas av individens lågt värderade maskulinitet förstärks således av ytterligare faktorer. Denne är därmed inte bara ”mindre man” än handläggaren²², dessutom spelar dennes status som ”icke-svensk” roll då det gäller maktbalansen, något som förklaras under kapitel 4.2.1. Förutom att den asylsökande rent hierarkiskt sett hamnar i underläge försvåras dennes situation då en individ som tillhör den överordnade delen i det kategoriella motsatsparet heterosexuell - homosexuell inte kan relatera till den underordnades situation som förföljd homosexuell man. Som Butler nämner kan ett brytande av heterosexuella normer leda till diskriminering och sanktioner med hjälp av bland annat lagstiftning och myndigheter, något som är mycket aktuellt inom detta område. Detta märks genom att den svenska utlänningslagen särskiljer homo- och heterosexuella och de homosexuella möter motstånd inom det institutionella arbetet med asylfrågor.

Ett område där den hegemoniska och hierarkiska maktstrukturen blir tydlig är då det gäller erhållande av flyktingstatus. Den nuvarande lagen innebär att förföljelse på grund av sexualitet inte är tillräckligt skäl för att få asyl utan denna typ av förföljelse måste kombineras med ytterligare förföljelsegrunder. Detta tyder på att en sådan förföljelse inte anses vara av lika allvarlig karaktär som exempelvis förföljelse på grund av religion alternativt politisk åskådning. Enligt presenterade teorier är detta ett tecken på stigmatisering då sexualitetsrelaterad diskriminering och förföljelse inte inger asylgrund.

---

²² Förmodat att handläggaren tillhör den överordnade heteronormativa gruppen

4.7 Statistik

Följande tabell visar beviljade uppehållstillstånd, uppdelade i tidigare diskuterade kategorier, under perioden 2002-juni 2005. Förutom de kategorier asylsökanden som presenterats tidigare ingår även så kallade kvotflyktingar, vilket innebär individer som redan före resan till Sverige fått uppehållstillstånd inom den flyktingkvot som finns fastställd av regering och riksdag. Ytterligare ett särdrag för denna typ av flykting är att deras resor till Sverige organiseras av Migrationsverket.²³

Grund	2002	2003	2004	Jan-jun 2005
Uppehållstillstånd inom ramen för vidarebosättning (kvotflyktingar)	1042	829	1822	439
<i>kvinnor</i>	458	366	879	215
<i>män</i>	584	463	943	224
Flyktingar m.fl.	7451	5518	4318	1808
<i>kvinnor</i>	2966	2385	2132	907
<i>män</i>	4485	3133	2186	901
Varav; Konventionsflyktingar (Genèvekonventionen)	482	647	546	384
<i>kvinnor</i>	189	302	208	149
<i>män</i>	293	345	338	235
Skyddsbehövande i övrigt; Dödsstraff/tortyr mm	937	524	668	343
<i>kvinnor</i>	236	176	387	190
<i>män</i>	701	348	281	153
Väpnad konflikt/miljökatastrof	1	1	33	9
<i>kvinnor</i>	0	0	16	2
<i>män</i>	1	1	17	7
Kön/homosexualitet	18	20	28	15
<i>kvinnor</i>	16	17	18	12
<i>män</i>	2	3	10	3
Humanitära skäl	6013	4326	3043	1057
<i>Kvinnor</i>	2525	1889	1503	554
<i>Män</i>	3488	2437	1540	503

Uppehållstillstånd beviljade på skyddsgrunder och av humanitära skäl perioden 2002-juni 2005

Skrivelse 2005/06:18 sid 40

²³ Migrationsverkets faktablad ”Svensk flyktingpolitik”

Som framgår av tabellen har antalet beviljade fall inom kategorin kön/homosexualitet ökat under de senare åren. Som vi även nämner i kommande kapitel har det framkommit under studiens gång att flertalet asylsökande som åberopar förföljelse på grund av sexuell läggning är män. Vi antar därför att de siffror som presenteras för män under kategorin kön/homosexualitet främst avser individer som sökt asyl på grund av förföljelse grundad på sexuell läggning. Den påvisade ökningen inom denna kategori är markant då det år 2002 endast beviljades uppehållstillstånd till två fall medan år 2004 fick tio individer uppehållstillstånd på grund av förföljelse på grund av sexuell läggning. Den sammanlagda summan beviljade fall (förutom gällande kvotflyktingar) har under denna tid minskat, anledningar till förändringarna framgår dock inte i statistiken. Då hela 2005 inte presenteras i tabellen är det omöjligt att göra en fullständig analys av detta år, dock går det att se att den totala summan av beviljade asylskäl inom kategorin kön/homosexualitet håller sig relativt konstant i jämförelse med tidigare år. Dock är det svårt att avgöra vad som skett under andra halvan av året och därmed den slutgiltiga siffran.

Under 2004 ansökte 35 503 individer om uppehållstillstånd i Sverige, varav 10 procent beviljades att få stanna temporärt alternativt permanent.²⁴ Enligt Migrationsverkets antaganden uppgår antalet individer som söker asyl på grund av förföljelse grundad på sexuell läggning till mindre än 1 procent. Dock innebär det svårigheter att avgöra hur stort antal individer som får avslag gällande fall som berör homosexualitet som förföljelsegrund eftersom grunderna för de ärenden som resulterar i avslag inte registreras. Då asylärendet får en positiv utgång för den sökande återfinns ofta hänvisningar till flertalet skilda asylgrunder, förutom sexuell läggning, vilket också medför svårigheter att statistiskt avgöra andelen asylärenden på grund av förföljelse grundad på sexualitet.²⁵

4.8 Heterosexuell uteslutning av icke-normativ sexuell läggning

Som framgår i presenterad empiri finns det hos Migrationsverket och utlänningslagen vissa tendenser att ”klumpa ihop” kön och sexualitet. Exempel på detta är bland annat den statistik som presenteras under kapitel 4.7. Denna visar endast en sammanfattande summa för de som fått asyl på grund av könstillhörighet och homosexualitet, siffrorna som presenteras skiljs

---

²⁴Pdf-fil från www.migrationsverket.se ”Avgjorda asylärenden 2004 hos Migrationsverket efter medborgarskap och världsdel”, årsstatistik 2005-02-01

²⁵ Migrationsverkets riktlinjer för utredning och bedömning av asylärenden där förföljelse på grund av viss sexuell läggning åberopas.

därmed inte åt och vi som studerar detta kan omöjligen avgöra om siffrorna syftar till kön eller sexualitet. Vad vi kan göra är vissa antaganden då det under studiens gång framkommit att majoriteten av de som åberopar sexualitet som asylskäl är män. Med detta som bakgrund skulle slutsatsen kunna dras att siffrorna som presenteras under denna kategori egentligen åsyftar kvinnor som förföljs på grund av sin könstillhörighet samt män som förföljs på grund av sin sexualitet. Några definitiva slutsatser kan dock inte dras.

Även i "Inledning och bakgrund" tydliggörs denna "hopklumpning". Under rubriceringen skyddsbehövande framkommer att den bland annat avser utlänningar som riskerar förföljelse på grund av kön eller homosexualitet. Denna sammanslagning tydliggörs ytterligare genom att både förföljelse på grund av kön och homosexualitet behandlas under könsbestämmelsen. Varför denna sammanslagning kan ses som ett problem grundas bland annat på Tillys teoretiseringar kring kategoriella motsatspar. Detta sätt att betrakta de två olika kategorierna människor, kvinnor och homosexuella män, blir således en del av det institutionella språket, det vill säga sammanslagningen blir något naturligt i Utlänningslagen och Migrationsverkets regelverk. Som vi nämner tidigare kan sammanslagningen, enligt Tilly, därmed bli ett led i återskapandet av en beständig ojämlikhet.

För att vidare försöka förklara varför Migrationsverket och utlänningslagen gör denna sammanslagning av två kategorier som egentligen är av vitt skilda karaktärer kommer vi därmed, med hjälp av tidigare presenterade teorier, utforma en förklaringsmodell. Här bör främst diskussionen om den strukturella underordningen uppmärksammas. Enligt de teoretiska utgångspunkter som tidigare presenterats intar både kvinnor och homosexuella (män) en underordnad ställning i de kategoriella motsatsparen. De tillhör därmed inte den manliga heterosexuella normen. Om detta sedan betraktas med Butlers heterosexuella matris i åtanke blir sammanslagningen, kvinna - homosexuell man, mer förståelig. I den heterosexuella matrisen behandlas kön, genus och begär, för att därefter ställas i relation till varandra. Således dras en tvingande linje mellan dessa tre punkter, vilket innebär att vissa identiteter som inte följer denna linje inte heller kan existera i denna matris. Detta kan målas upp på följande sätt;

Kvinna – Kvinnlighet – Begär till män

Man – Manlighet – Begär till kvinnor

Den linje som går mellan dessa motsätter överskridande av dessa egenskaper, exempelvis manliga män som känner begär till andra män existerar således inte. Butler menar att denna obligatoriska heterosexualitet, som i sin tur ligger till grund för en heteronormativ samhällsstruktur, är en social konstruktion som medför problem för de individer vars könstillhörighet, genus och begärsrelation inte ingår i den heterosexuella matrisen²⁶ (Lindholm 1996:44). Enligt denna modell blir det därmed rimligtvis så att alla individer med begär efter män hamnar över den tvingande linjen, de är alltså kvinnor; Kvinnor och homosexuella tillhör därmed samma gruppering, precis som de gör i Utlänningslagen och vid flera tillfällen även i Migrationsverkets riktlinjer. Även i Connells diskussion kring maskulinitet återfinns detta synsätt som får sammanslagningen att verka mindre anmärkningsvärd. Precis som Butler menar han att enligt de existerande normativa föreställningarna bör de individer som dras till något maskulint inneha feminina egenskaper. Dessa stereotyper i kombination med att de skällsord som homosexuella män möter ofta åsyftar kvinnliga egenskaper eller övriga aspekter som har med feminitet att göra, leder återigen till att tidigare nämnda sammanslagning blir förståelig.

4.9 Exempelfall

Sedan lagförändringen 1997 har trakasserier och förföljelse på grund av sexualitet åberopats ett flertal gånger. Ett av dessa fall fungerar nu som ett så kallat praxisfall och behandlar en iransk homosexuell man (Utlänningslagen – Vägledande beslut, reg.85-98).

4.9.1 Exempel

Den, nämnda, iranska mannen anlände till Sverige 1994 och lämnade då in en ansökan om asyl där han beskrev hur han vid ett återvändande till Iran skulle riskera förföljelse på grund av sin homosexualitet. Ansökan fick avslag av såväl Statens Invandrarverk som av

---

²⁶ Problem som vi bland annat nämner under kapitel 2. Syfte och problem.

Utlänningsnämnden.²⁷ Motivationen till Utlänningsnämndens beslut var att den asylsökandes påstådda homosexualitet med all sannolikhet inte var känd hos de iranska myndigheterna, vilket innebar att det inte var troligt att hans sexualitet skulle medföra risk för trakasserier och förföljelse vid en eventuell återkomst till Iran (SOU 2004:31: 51).

Under våren 1996 lämnade den aktuelle mannen dock in en ny ansökan som Utlänningsnämnden överlämnade till regeringen. De menade att trots att den enskilda individen riskerade allvarligt straff eller förföljelse i hemlandet på grund av sin sexualitet, innebar inte detta att personen hade tillräcklig stark grund för att bli beviljad skydd som flykting i Sverige. Vidare förklaras att förföljelse eller myndighetsingripande i Iran inte riskeras endast av anledningen att någon skulle vara homosexuell. Hotet om rättsliga åtgärder eller trakasserier uppstår först då personer öppet manifesterar sin sexualitet. Med detta som förklaringsgrund kan inte personen beviljas uppehållstillstånd/asyl som skyddsbehövande endast med homosexualitet som skäl (SOU 2004:31: 51).

Slutligen beslutades att mannen skulle få uppehållstillstånd med stöd av könsbestämmelsen 3 kap. 3§ första stycket 3 UtlL. enligt principen om ”sur place”²⁸ (SOU 2004:31: 52). Då mannen under utredningstiden figurerat mycket i media där han förklarat sin situation finns en viss risk att detta kan ha bidragit till det slutliga beslutet. Då hans fall även innefattade ett stort antal vädjande har det tilldragits stor uppmärksamhet i både Sverige och utomlands och flertalet olika organisationer har engagerat sig i fallet. Med detta i åtanke är det ingen omöjlighet att fallet riskerade att dra till sig uppmärksamhet från iranska myndigheter, vilket innebar att personen numera, vid eventuell återkomst till Iran, ansågs ha välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sin sexuella läggning (SOU 2004:31: 52).

Under 2001 fattades tre liknande beslut där samtliga fått uppmärksamhet via media genom sin så kallade sur place-verksamhet. Vad som skiljde dessa fall åt jämfört med ovan beskrivna fall var att Utlänningsnämnden vid dessa tillfällen bedömde att de skulle få uppehållstillstånd med stöd av flyktingbestämmelsen. Här hävdades att de uttalanden som de asylsökande hade gjort i media kunde ses som politiska handlingar som inte skulle accepteras av hemlandets

---

²⁷ Statens Invandrarverk var Migrationsverkets tidigare namn, vilket byttes 1 juli, 2000. Utlänningsnämnden har som uppgift att pröva samtliga överklaganden av Migrationsverkets beslut. Dessa beslut ger även Migrationsverket praxis eller vägledning för framtida beslutsfattande (www.migrationsverket.se).

²⁸ Flyktingskap kan uppkomma då en individ redan befinner sig i ett annat land än sitt hemland och det bedöms att det finns risk att myndigheterna i den asylsökandes hemland har fått kännedom om den sökandes handlande eller uppfattningar, Regeringens proposition 2005/06:6, 9

myndigheter. Återigen är det därmed inte själva homosexualiteten och dess konsekvenser i hemlandet som är den egentliga orsaken till uppehållstillstånd (SOU 2004:31: 52).

4.9.2 Konsekvenser av sur place-verksamhet

Under vårt samtal med IPAG-informanten förklarade han hur han uppfattade medias inblandning i exempelvis ovanstående praxisfall, där medias inblandning bidragit till ett positivt utfall i asylärendet. Han menar att det faktum att individen, genom att gå ut med namn och bild i media, visserligen medfört att fallet fått en positiv utgång men det har även inneburit konsekvenser för den aktuella personen. Genom att bli utpekad i media blir han även stigmatiserad av samhället genom att han på detta sätt bygger upp sin identitet i Sverige främst genom sin sexuella läggning. Hans möjlighet att göra selektiva val om de personer han berättar om sin sexualitet för går förlorad. Även ett större problem uppstår då han på detta sätt går miste om att kunna bibehålla kontakt med sitt hemland.

4.10 Omformulerade lagen som träder i kraft 31 mars 2006

Den lagändring som sker i mars 2006 medför att personer som känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av sexuell läggning ska få skydd som flyktingar enligt 1995 års Genèvekonvention, istället för att kategoriseras som skyddsbehövande i övrigt. Följande stycke återfinns i 4 kap. 1 § i den kommande lagen:

Med flykting avses i denna lag en utlänning som ... känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, nationalitet, religiös eller politisk uppfattning eller på grund av kön, sexuell läggning eller annan tillhörighet till en viss samhällsgrupp, och inte kan, eller på grund av sin fruktan inte vill, begagna sig av detta lands skydd.

Regeringens proposition 2005/06:6;4

Situationen för homosexuella asylsökande har varit föremål för diskussion och debatt i riksdagen. Till stor del råder enighet mellan de olika partierna och flera frågor har lyfts fram. Bland annat finns kritik gällande den nuvarande praxis som ”innebär att homosexuella flyktingar avvisas med motiveringen att de inte riskerar förföljelse så länge de döljer sin sexuella läggning” och det framläggs att alla har rätt att leva i enlighet med sin sexualitet.

Ytterligare en aspekt som de flesta partier är eniga om är att det krävs mer utbildning inom området HBT.²⁹ Framlagda kritik sammanfattas i följande citat;

...ett våldförande på deras mänskliga värdighet, diskriminering mot dem på grund av sexuell läggning och ett stöd till argumentet att de som utmanar normerna ska tystas – på så sätt göra samma sak som homofobin och heterosexismen gjort på ett effektivt sätt under en tid

Vänsterpartiets motion 2005/06:Sf 1

4.10.1 Samhällsgrupp i nuvarande lag

Tillämpningen av förföljelse på grund av ”samhällsgrupp” är en princip som fortfarande är omdebatterad och under utveckling (SOU 2004:31: 97). Enligt svensk lagstiftning innefattas inte kön eller homosexualitet i begreppet samhällsgrupp (SOU 2004:31: 36). Detta beror bland annat på att Genèvekonventionen inte innefattar någon tydlig beskrivning av vad som utmärker en samhällsgrupp, vilket medför att begreppet tolkas olika i olika länder (SOU 2004:31: 97). FNs flyktingkommissarie UNHCR rekommenderar dock att homosexuella ska kunna ses som en samhällsgrupp (SOU 2004:31: 101), ett synsätt som flertalet länder valt att anamma. Exempelvis Kanada, USA och Storbritannien betraktar således förföljelse på grund av sexualitet som en grund för att uppnå flyktingstatus, något som alltså Sverige fram till kommande lagändring har motsatt sig (SOU 2004:31: 98).

UNHCR framlade, under maj 2002, riktlinjer för hur Genèvekonventionen bör tolkas gällande frågan. Här framgick att konstllhörighet alternativt homosexualitet kan tolkas som samhällsgrupp enligt konventionens flyktingbegrepp (SOU 2004:31: 12). Den definition som UNHCR förespråkar i deras riktlinjer för tillhörighet av samhällsgrupp, avsnitt 2A punkt 11, gällande begreppet samhällsgrupp är följande;

En viss samhällsgrupp är en grupp personer som bortsett från risken för förföljelse har ett gemensamt kännetecken eller uppfattas som en grupp av övriga samhällsmedborgare. Detta kännetecken är ofta medfött, oföränderligt eller på annat sätt grundläggande för individens identitet, samvete eller utövande av mänskliga rättigheter.

---

²⁹ www.rfsl.se/?p=586&aid=2627

4.10.2 Samhällsgrupp i nya lagen

Som framgår av den nya lagen kommer förföljelse på grund av sexuell läggning att klassas som förföljelse på grund av tillhörighet till viss samhällsgrupp, vilket är en förändring från nuvarande lagtext. Regeringen anser att sexuell läggning är en grundläggande egenskap hos individen och att det aldrig får krävas att personen ska avstå från denna egenskap vid ett återvändande (Regeringens proposition 2005/06:26). Förföljelse på grund av sexuell läggning kan således ligga till grund för tillhörighet till en viss samhällsgrupp, antingen som ensamt skäl eller i kombination med andra egenskaper.

Tolkning och tillämpning av resterande begrepp i flyktingdefinitionen kommer dock inte förändras i och med lagändringen. Den nya lagen kommer inte heller innebära någon förändring av beviskraven gällande påståenden om förföljelse eller det faktum att bevisbördan ligger hos den sökande, det vill säga att det vid en bedömning ska utgå från den sökandes upplevelse (Regeringens proposition 2005/06:34).

Möjligheten för de personer som söker skydd på grund av kön och sexuell läggning att få skydd som flykting diskuterades redan i samband med lagändringen 1997 då bestämmelsen om skyddsbehövande i övrigt infördes. Regeringen ansåg då att klassningen av kvinnor som tillhörande en viss samhällsgrupp var mycket vid. Ytterligare ett skäl mot en sådan tolkning var att det vid den tiden fanns anledning att tvivla på flertalet EU-länder skulle godta lösningen. Då det senare har visat sig att det råder enighet bland ett stort antal länder om att acceptera en sådan tolkning har även Sverige beslutat att följa den internationella tillämpningen. Vid detta tillfälle nämndes dock inget om huruvida sexualitet skulle kunna ligga till grund för begreppet samhällsgrupp (Regeringens proposition 2005/06:20f).

4.10.3 Reaktioner på kommande lagen

Det framkom vid intervjun med RFSL-juristen att denne inte tror att den kommande lagändringen kommer att ha någon betydelse för den asylsökande, utan den medför endast en teknisk förändring. Han menar att problemet ligger i tillämpningen av lagen och då specifikt tillämpningen av begreppet ”välgrundad fruktan”, då det vid bedömning av fallen inte finns tillräcklig förståelse för hur situationen ser ut för den sökande i sitt hemland. Informanten tycker inte sig se att det har förekommit någon attitydförändring gentemot homosexuella under de senaste åren utan poängterar att det har blivit svårare att få asyl de senaste åren

oavsett vilka skäl som åberopas. Inte heller Rådgivningsjuristen tror att den kommande lagändringen kommer att medföra särskilt stor förändring i praktiken. Ungefär dubbelt så många sökande som åberopat sin sexualitet som skäl för förföljelse har fått asyl sedan kategorin skyddsbehövande i övrigt infördes. Informanten menar att det troligtvis inte kommer att bli lättare för asylsökande att få uppehållstillstånd då begreppet flykting är snävare och medför högre krav på bevisning.

Som framgår under intervjuerna är definitionen av begreppet flykting mer snävt än begreppet skyddsbehövande, vilket i praktiken innebär att det är svårare att få asyl då en individ ingår i den förstnämnda kategorin. Detta i kombination med att, som Rådgivningsjuristen poängterar, homosexuella inte är skyddade av internationell rätt och att beviskraven då det gäller förföljelse på grund av sexualitet är mycket höga, leder till ökade svårigheter för homosexuella att beviljas asyl. Att homosexuella fortfarande inte omfattas av det skydd som stadgats i internationell rätt tyder på en kategoriell ojämlikhet och heterosexuell maktstruktur. Denna är således så djupgående att alla som inte tillhör den obligatoriska heterosexualiteten inte heller får ta del av de rättigheter som skapats med en heterosexuell befolkning i åtanke.

Informanten fortsätter med att diskutera de homosexuellas möjligheter att använda sig av förföljelsebegreppet för att få asyl. Problematiken blir tydlig då han exemplifierar med Iran där det är straffbart med homosexuella handlingar, men om personen "ligger lågt" anses det inte finnas risk för straff, det vill säga det är endast om en individ är "öppen" och "frispråkig" med sin sexuella läggning som det finns en fara i detta. Därmed uppstår frågan om det är rätt och realistiskt att dessa individer ska behöva hemlighålla sin sexuella läggning för att på så sätt kunna leva ett ohotat liv i hemlandet.

4.10.4 Vad innebär förändringen?

Förutom den rent praktiska förändringen som lagförändringen syftar till, gällande begreppet samhällsgrupp, uppstår även ett teoretiskt problem. Marginaliseringen av homosexuella baseras på en heteronormativ norm. Problematiken uppstår således då icke-heterosexuella måste "försvara sin existens", trots att deras sexualitet avviker från normen så är deras mänskliga närvaro den samma. Då de, i en lagtext, återigen särskiljs och blir utpekade som en grupp separerad från den heterosexuella massan blir detta förmodade utanförskap ännu tydligare. Iris Marion Young behandlar denna problematik genom att poängtera att

homosexuella själva ofta visar ett visst motstånd mot att skapa en sådan ”homosexuell identitet”, en identitet som gör att de likställs med alla andra homosexuella. Att leva ett liv med frihet att uttrycka sin sexualitet utan att vara rädd för att bli utsatt för förföljelse, stigmatisering eller förtryck handlar snarare om rättvisa och jämlikhet än om att skapa en gemensam homosexuell identitet (Young 2000:107). Då den nya lagtexten har som avsikt att innefatta homosexuella under begreppet samhällsgrupp, utan att i samma anda belysa att även heterosexualitet bör vara att betrakta som grundläggande för att tillhöra en egen samhällsgrupp³⁰, den heterosexuella samhällsgruppen, är detta ytterligare ett steg som, av stat och utlänningslag, görs för att bekräfta och reproducera den normerande heterosexuella maktstrukturen.

Den nya lagen, som gör sig gällande från 31 mars 2006, blir intressant just då det gäller tolkningar av lagtexten. Under samtalen med RFSL-juristen och Rådgivningsjuristen blir det tydligt att det finns vissa frågetecken gällande huruvida denna nya lag kommer att medföra några positiva förändringar. Båda menar att trots att lagförändringen, teoretiskt sett, skulle medföra förbättringar så tror de inte att detta kommer ske i praktiken. Det vill säga, problemet ligger snarare i tillämpningen av lagen än i konstruktionen av denna. Därmed kan det konstateras att förändringar inte enbart sker via lagförändringar eller genom andra byråkratiska metoder. Istället bör alltså mentala förändringar sättas i fokus, i detta fall exempelvis förändringar i tankesätt hos Migrationsverkets anställda, då de trots en kontinuerlig utveckling och förändring i lagarbetet fortfarande innehar en (o)medveten klassificering av individerna och deras status. Som Tilly påpekar är skapandet av ett nytt system och ”nya” tankebanor lika komplicerat som uppbyggandet av rutiner och sociala relationer som möjliggör detta nya system (2004:139).

5 SLUTSATSER

Vi har under studiens gång upptäckt aspekter i asylprocessen som tyder på att denna är starkt påverkad av de bakomliggande heteronormativa maktstrukturerna. Detta uttrycks i att homosexuella asylsökanden utsätts för bemötande baserat på institutionella över- och

---

³⁰ På samma sätt som endast tillhörande av det kvinnliga könet och inte det manliga, utgör en grund för tillhörande av samhällsgrupp, författarnas anmärkning.

underordningar, något som tydliggörs bland annat genom att de tillhör flera olika underordnade och utsatta grupper.

Begreppet normativitet som sådant har starka kopplingar till ett annat begrepp; förtryck. I detta sammanhang åsyftar förtryck ”hinder och begränsningar som orättvist drabbar vissa människor och grupper i samhället” (Rosenberg 2002:101). Då det gäller den heterosexuella normativiteten drabbar förtrycket således icke-heterosexuella grupper. Det är dock viktigt att poängtera att, i detta sammanhang, ses förtrycket som något strukturellt snarare än som ett resultat av politik eller mänskliga avsikter. Den svenska asylprocessen är därmed ett mycket tydligt exempel på ett sådant strukturellt förtryck. Exempelvis är bevisbördan för välgrundad fruktan beroende på homosexuell förföljelse eller förtryck större än bevisbördan för exempelvis politisk eller religiös sådan. Dessutom är förföljelse på grund av sexualitet, som enskilt asylskäl, inte tillräckligt för att individen ska beviljas asyl. Denne måste därmed ha en kombination av olika förföljelsegrunder som kompletterar den sexualitetsgrundande. Här skiljer sig sexualitetsgrundad förföljelse mot andra, exempelvis politisk eller religiös förföljelse då dessa grupper inte behöver några sådana kompletterande förföljelsegrunder och deras specifika kategori av förföljelse behöver inte tillhöra ett led av andra förföljelser.

Vad som direkt orsakar detta strukturella förtryck är svårt att avgöra, då det återfinns i samtliga samhälleliga normer och sedvanor. Dessutom återfinns samtliga heteronormativa föreställningar i traditioner och institutionella regler. Dessa regler och rutiner är allmänt åtlydda och skapar därmed konsekvenser i form av särbehandling, förtryck et cetera (Rosenberg 2002:101). För att dessa normer ska kunna reproduceras finns två principer som följs;

- Uteslutning av avvikelser ur normen med uppdelning av vi- och de-kategorier.
- Assimilering genom införlivandet av avvikelser i normen.

Den första principen, uteslutning, tar sig uttryck i den svenska asylprocessen genom att en uppdelning görs mellan asylsökande och homosexuella asylsökande. Dessa två ses som ett kategoriellt motsatspar och en dikotomisering av dessa innebär ofrånkomligen en hierarkisk uppdelning där den ena gruppen privilegieras på bekostnad av den andra (Rosenberg 2002:102). I detta fall är ordet privilegierade lite olämpligt, men det kan dock urskiljas att lagen är fördelaktig för heterosexuella sökande, på ett sådant sätt att de slipper den

särbehandling som drabbar homosexuella. Särbehandlingen uppstår bland annat i form av exempelvis starkare ifrågasättning av deras asylgrunder, ifrågasättning av såväl deras sexualitet som deras utsatta situation i hemlandet, samt att de inte får ta del av de praktiska fördelar (exempelvis resedokument) som flyktingstatusen innebär (något som de visserligen kommer att få ta del av efter lagändring i mars 2006, men detta har ännu inte skett).

De sociala orättvisor som uppstår genom detta dikotomi-tänkande (som delar upp tillvaron i två poler där endast skillnaderna – inte likheterna – är relevanta) legitimeras därefter genom att uppdelningen framstår som något naturligt (Rosenberg 2002:102). Enligt detta tänkande blir det således en självklarhet att exempelvis utlänningslagen separerar homo- och heterosexuella sökanden med motiveringen att deras olikheter kräver olika behandlingsgrund.

Den andra principen, assimilering, innebär att de grupper som tidigare varit uteslutna från normen ska ansluta sig till den dominerande kulturen (Rosenberg 2002:102). I fallet med asylprocessen sker en sådan anslutning i den nya lagen då de homosexuella får tillgång till flyktingstatus. Dock förändras inte kraven på flyktingdefinitionen, så trots att de kommer att tillhöra en kategori som tidigare endast innefattade individer med andra skäl än ”förföljelse på grund av homosexualitet” anpassas inte reglerna för att passa denna nytillkomna grupp. Som Young (2000:105) menar; de tidigare uteslutna ger sig in i matchen när reglerna redan är uppgjorda och spelet har pågått sedan en längre tid. Då det i realiteten faktiskt finns vissa skillnader mellan de olika förtryckta grupperna och den normerande dominanta gruppen, innebär detta ofta att de underordnade, i detta fall de homosexuella asylsökande, inte kan uppnå de krav, förväntningar och normer som ställs från de dominanta grupperna. De maktförhållanden och hierarkiska uppdelningar som finns blir därmed beständiga. Just detta är något som belyses under intervjuerna med RFSL-juristen och Rådgivningsjuristen då de nämner sin bristande tilltro till att lagändringen ska förbättra de homosexuella asylsökandes chanser till asyl.

Ett exempel på där det är tydligt att homosexuella, trots att de kontinuerligt särskiljs i exempelvis lagtexten, förväntas ”spela efter samma regler” som heterosexuella asylsökanden är då det gäller att berätta om sina asylskäl. I kombination med att förföljelsegrunden homosexualitet är känslig för den drabbade utgör, som tidigare nämnts, möte med myndighetspersoner att den sökande tvekar att berätta om sitt egentliga asylskäl tidigt under utredningen. Denna tidsfördröjning leder sedan till trovärdighetsbekymmer då det

framkommer att om personer inte genast förklarar sina förföljelsegrunder ingående, kan detta innebära att dennes historia betvivlas och ifrågasätts. Detta resonemang kan vara förståeligt då det gäller andra typer av asylsökande där inte grunder är baserad på någons sexuella preferenser, något som i hemlandet är förenat med stor fara. Att i ett sådant fall döma någon på samma grunder som heterosexuella leder således till en viss problematik, baserade på bland annat det resonemang som presenteras ovan i form av Youngs teoretisering.

Ytterligare en intressant paradox uppvisas under förklaringen av begreppet välgrundad fruktan. Här nämns att det ska ingå en subjektiv och en objektiv aspekt som bedömningsgrund. Den asylsökande ska bland annat själv berätta om sina upplevelser i hemlandet. Dock poängteras därefter att det som i slutändan påverkar asylärendets utgång är omständigheterna för den reella förföljelse risken, det vill säga hur situationen i hemlandet är. Frågan uppstår då, varför den sökandes subjektiva upplevelse är av så stor vikt att om denna – av olika skäl – dröjer kan det ha ett negativt inflytande då det gäller trovärdighet och därmed utslaget. Det vill säga, detta borde enligt uppsatta regler och riktlinjer inte ha så stor betydelse då det avgörande är den objektiva aspekten.

Assimileringsprincipen skapar ytterligare ett svårlöst problem; för att bli fullständigt delaktig i samhället krävs att de som tillhör den förtryckta och underordnade gruppen antar den normerande gruppens egenskaper, de måste således anta samma identitet som den dominanta gruppen har (Rosenberg 2002:103). Denna förväntan på en assimilering mot en heterosexuell identitet tydliggörs i Migrationsverkets riktlinjer och regleringar då de betonar att en homosexuell endast riskerar bestraffning eller förföljelse i sitt hemland om de är kända och öppna som individer. Det vill säga endast om de är öppet homosexuella. För att undvika en situation som innebär fara för sitt liv och trygghet bör därmed en homosexuell individ assimileras så att denne antar de heterosexuella egenskaperna.³¹ Detta reproducerar således den heterosexuella maktstrukturen och därmed tydliggörs problematiken kring denna strukturella samhällsstruktur genom att belysa hur det, rent konkret, påverkar individer som avviker från denna norm.

Även Tilly berör denna problematik då han beskriver den så kallade kategoriella utestängningen (2004:140). Då det gäller tidigare lagar har förföljelse på grund av

---

³¹ Denna slutsats är dock något som samtliga riksdagspartier motsäger sig, vilket vi diskuterar under tidigare kapitel.

homosexualitet inte varit inkluderat under grunderna för förföljelse, möjligtvis i kombination med andra förföljelsegrunder men inte på egen hand. Att icke-heterosexuella individer inte inkluderades i detta begrepp tyder på att definitionerna i Utlänningslagen var konstruerade på ett sätt som osynliggör stigmatiseringen som homosexuella drabbas av, i vissa länder i form av både fysiska och psykiska bestraffningar. När den nu istället ändras görs detta på ett sätt som gör att den kategoriella utestängningen fortgår. Homosexuella är visserligen berättigade att uppnå flyktingstatus, något som de tidigare nekats till, dock likställs fortfarande inte deras rädsla för förföljelse med exempelvis den fruktan andra asylsökande känner för förföljelse på grund av exempelvis politisk eller religiös tillhörighet. På så sätt är den kategoriella utestängningen fortfarande bestående, en utestängning som i detta fall grundas på en heteronormativ samhällsstruktur. Denna kategoriella utestängning är tydlig vid flera andra tillfällen, bland annat nämns det under intervjuerna att homosexuella inte ens skyddas av internationell rätt.

Under studiens gång har vi upptäckt att det finns flertalet aspekter inom asylprocessen som innebär en viss problematik för de homosexuella sökandena. Ett tydligt problemområde som är av stor vikt att poängtera berör hur marginaliseringen som drabbar homosexuella skiljer sig åt i Sverige och i de sökandes hemländer. I deras hemländer innebär denna marginalisering något mycket negativt och livshotande. Efter att den asylsökande varit med om en levnadssituation där icke-heterosexuell läggning är sammankopplat med fruktan för liv, trygghet och säkerhet hamnar denne sedan i en situation i Sverige där ett omedelbart framhävande av sin sexualitet istället kan leda till en form av positiv marginalisering. Denna positiva marginalisering innebär att dennes sexualitet (och konsekvenserna av denna) kan leda till asyl och således en möjlighet att få stanna i Sverige. Homosexuella räknas dock fortfarande som en avvikande grupp och tillhör inte den heterosexuella normen, vilket således leder till problematik både då det gäller lagmässiga bedömningar och då det gäller det personliga bemötandet.

Vid en utgångspunkt från teoretiseringen kring den beständiga ojämlikheten kan det ifrågasättas huruvida en sådan marginalisering på lång sikt är positiv då den gör att homosexuella återigen blir sanktionerade. Den sanktionering detta kan leda till blir intressant då den tillkommande lagen undersöks, då den syftar till att neutralisera denna aspekt. Istället för att kategorisera de homosexuella asylsökande i gruppen skyddsbehövande kommer de istället att hamna under den bredare definitionen flykting. Detta är något som, vid en första

anblick, kan ses som positivt då gruppen homosexuella i den lagmässiga meningen inte längre stigmatiseras på det sätt som tidigare nämnts, utan de innefattas i en kategorisering i vilken de tidigare inte blivit inkluderade. Vid en närmare granskning upptäcks dock att detta snarare kan leda till något negativt, något som vi tidigare nämnt bland annat i form av andra regleringar, högre beviskrav et cetera. Här uppstår således frågan om vad som är viktigast; att inte särskiljas på grund av sin sexualitet eller att få större chanser att få ett positivt utslag i asylprocessen?

6 SAMMANFATTNING

I studien *Heteronormativa strukturer i asylprocessen – dess uttryckssätt och påverkan* har vi utgått från antagandet att homosexuella asylsökandes möjligheter till asyl försvåras då asylprocessen genomsyras av heteronormativa samhällsstrukturer.

För att förstå asylprocessen inleder vi med att beskriva flera olika grundläggande begrepp. De begrepp som flyktingdiskussionen grundas på är flykting, skyddsbehövande i övrigt och humanitära skäl. Innebörden av dessa tre kategoriseringar skiljer sig åt och beroende vilken status den homosexuella asylsökande får ställs olika beviskrav på denne. Under presentationen av asylprocessen presenterar vi ytterligare två viktiga begrepp; välgrundad fruktan och förföljelse. Innebörden av dessa ligger till grund för diskussioner angående huruvida definitioner av dessa begrepp innefattar den välgrundade fruktan för förföljelse som homosexuella känner. För att förstå hur dessa begrepp formas och kategoriseras presenterar vi en teoretisk förklaring kring de heteronormativa maktstrukturerna som tydliggörs i asylprocessen. Dessa maktstrukturer baseras bland annat på över- och underordning samt kategoriella motsatspar, varav de sistnämnda exempelvis kan vara heterosexualitet - homosexualitet, där således heterosexualitet är det begrepp som innebär högst hierarkisk status. En institutionalisering av dessa aspekter kan således leda till en bestående ojämlikhet. Dessa maktrelationer uppkommer i sociala interaktioner och grupperingar som är baserade på bland annat könstillhörighet, sexualitet och etnicitet. De hierarkiska strukturer som skapas är således ständigt närvarande i asylprocessen.

Tidigare nämnda strukturer är även av intresse då Migrationsverkets riktlinjer och bedömnings- och utredningsprocess behandlas. Deras riktlinjer präglas av en medvetenhet kring hur homosexuella har andra behov och förutsättningar än heterosexuella, dock påverkas Migrationsverkets anställda av den heteronormativa samhällsstrukturen. Trots att dessa riktlinjer är uppsatta finns således andra aspekter som inte är synliga, som därmed påverkar förfarandet mer än de byråkratiska ställningstaganden som gjorts. Exempel på sådana är bland annat den hierarkiska maktfördelningen som baseras på bland annat könstillhörighet, sexualitet och etnicitet.

Vårt empiriska material pekar på att det finns en bristande medvetenhet kring hur denna maktfördelning tar sig till uttryck och även en bristande kunskap kring homosexuell situation präglar arbetsmetoderna. I kombination med de asylsökandes tidigare erfarenheter från myndigheter och myndighetspersoner skapas således en svårlöst problematik. För att förstå denna problematik använder vi analysbegreppen den heterosexuella matrisen och hegemonisk maskulinitet. Dessa begrepp hjälper oss att förstå hur samhällets syn på en obligatorisk heterosexualitet och olika former av maskuliniteter och dess statuspositioner försvårar för en homosexuell asylsökande. För att tydliggöra denna problematik ytterligare presenteras statistik som poängterar en ”hopklumpning” som sker mellan de två underordnade grupperna kvinna och homosexuell man.

För att exemplifiera hur asylprocessen kan uttrycka sig i realiteten presenterar vi ett praxisfall som behandlar en homosexuell iransk mans asylsökande. I samband med detta förtydligas således tidigare teoretiska poänger som diskuterats tidigare.

Då den svenska utlänningslagen är under förändring presenterar vi därefter den nyformulerade lagen som kommer att gälla från 31 mars 2006. I denna lag är den strukturella heteronormativiteten närvarande, på samma sätt som i den nuvarande, vilket leder till att tveksamhet uppstår huruvida denna bidrar till en förbättring för den underordnade gruppen homosexuella män. Stöd till detta antagande finner vi bland annat i intervjumaterial från våra informanter. Detta leder till en fortsatt diskussion kring problematiken gällande huruvida de byråkratiska förändringarna leder till förändringar då anställda och beslutsfattare fortfarande är påverkade av en (o)medveten klassificering av individer och deras mänskliga status.

Vårt metodiska urval består främst av olika rättsliga källor. De olika relevanta lagarna har sedan kompletterats med ett antal propositioner, SOU-rapporter samt ytterligare källor som behandlar lagtexten och dess förändring. För att sedan undersöka hur situation ser ut och hur arbetet utförs har även Migrationsverkets egna riktlinjer och beslut används, vilket kompletterats med intervjuer från olika individer som är engagerade och arbetar med frågor kring asylsökande.

REFERENSLISTA

Offentligt tryck

Genèvekonventionen 1951

Regeringens proposition 2005/06:6 *Flyktingskap och förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning*

Regeringens skrivelse 2005/06:18 *Migration och asylpolitik*

SFS 1989:529 *Utlänningslagen*

SFS 2005:716 *Utlänningslagen*

SOU 2004:31 *Flyktingskap och könsrelaterad förföljelse*, Stockholm, Evita Norstedts Tryckeri AB

SOU 2004:74 *Utlänningslagstiftningen i ett domstolsperspektiv*, Stockholm, Evita Norstedts Tryckeri AB

Vänsterpartiets motion 2005/06:Sf 1

Artiklar

Lindholm Margareta (1996) ”Vad har sexualitet med kön att göra?” i Lambda Nordica ”Queer Theory” nummer 3-4 1996, Scandinavian University Press, Stockholm

Litteratur

Bexelius, Maria (2001) *Kvinnor på flykt*, Stockholm, Rådgivningsbyrån

Bryman, Alan (2004) *Social Research Methods*, Oxford, University Press

Butler, Judith (1990) *Gender Trouble. Feminism and the Subversion of Identity*, New York & London, Routledge

Connell, Robert W. (1987) *Gender and Power*, Cambridge, PolityPress

Connell, Robert W. (1999) *Maskuliniteter*, Göteborg, Bokförlaget Daidalos AB

Gilbert, Nigel (2001) *Researching Social Life*, London, Sage Publications Ltd

Hägerström, Jeanette (2003) ”Utmaningar i feministisk teori” i Mulinari, Diana & Sandell, Kerstin & Schömer, Eva (red) *Mer än bara kvinnor och män*, Lund, Studentlitteratur

Mulinari, Diana (2003) ”Teorier för en antirasistisk feminism – dialoger” i Mulinari, Diana & Sandell, Kerstin & Schömer Eva (red) *Mer än bara kvinnor och män*, Lund, Studentlitteratur

Petersson, Olof (red) (1989) *Maktbegreppet*, Stockholm, Carlssons Bokförlag

Reyes, Paulina de los & Mulinari Diana (2005) *Intersektionalitet*, Malmö, Liber AB

Rosenberg, Tiina (2005) Urval av texter av Judith Butler *Könet Brinner! Texter i urval*, Stockholm, Bokförlaget Natur och Kultur

Rosenberg, Tiina (2002) *Queerfeministisk agenda*, Stockholm, Atlas

Tilly, Charles (2000) *Beständig Ojämlighet*, Lund, Arkiv

Wikrén, Gerhard & Sandesjö, Håkan (2002) *Utlänningslagen med kommentarer, sjunde upplagan*, Norstedts Juridik AB

Young, Iris Marion (2000) *Att kasta tjejkast: Texter om feminism och rättvisa*, Stockholm, Bokförlaget Atlas

Young, Iris Marion (2000) *Inclusion and Democracy*, Oxford, Oxford University Press

Elektroniska källor

www.manskligarattigheter.gov.se 2006.01.07

http://www.manskligarattigheter.gov.se/extra/page/?action=page_show&id=65&module_instance=10&top_id=&nav_id=65 2006.01.07

www.migrationsverket.se 2005.11.13

<http://net11.amnesty.se/www> 2005.11.21

www.radgivningsbyran.org 2001.12.06

www.rfsl.se 2005.11.29

<http://www.rfsl.se/?p=629> 2005.12.11

www.rfsl.se/?p=586&aid=2627 2005.12.13

Övrigt

Folkesson Per; Nordberg Marie; Smirthwaite Goldina (red) *Hegemoni och mansforskning*, Rapport från nordiska workshopen i Karlstad 19-21 mars 1999, Arbetsrapport Nr 5 oktober 2000

Migrationsverkets faktablad *Svensk flyktingpolitik*

Migrationsverkets riktlinjer för utredning och bedömning av asylärenden där förföljelse på grund av viss sexuell läggning åberopas.

RFSLS verksamhetsplan 2005

Intervjuer

Engagerad i RFSLS flyktingpolitiska grupp IPAG, 2005-12-05

Jurist och handläggare i RFSL 2005-12-16

Jurist vid Rådgivningsbyrån 2005-12-12

Bilaga 1

UTLÄNNINGSLAGEN

SFS nr: 2005:716

Departement/ myndighet: Utrikesdepartementet

Rubrik: Utlänningslag (2005:716)

Utfärdad: 2005-09-29

Ändring införd: t.o.m. SFS 2005:1239

Träder i kraft I:2006-03-31/

4 kap. Flyktingar och skyddsbehövande i övrigt

Definitioner

1 § Med flykting avses i denna lag en utlänning som

- befinner sig utanför det land som utlänningen är medborgare i, därför att han eller hon känner välgrundad fruktan för förföljelse på grund av ras, nationalitet, religiös eller politisk uppfattning eller på grund av kön, sexuell läggning eller annan tillhörighet till en viss samhällsgrupp, och

- inte kan, eller på grund av sin fruktan inte vill, begagna sig av detta lands skydd.

Detta gäller oberoende av om det är landets myndigheter som är ansvariga för att utlänningen utsatts för förföljelse eller om dessa inte kan antas erbjuda trygghet mot förföljelse från enskilda.

Som flykting skall även anses en utlänning som är statslös och som

- av samma skäl som anges i första stycket befinner sig utanför det land där han eller hon tidigare haft sin vanliga vistelseort, och

- inte kan, eller på grund av fruktan inte vill, återvända dit.

Lag (2005:1239).

2 § Med skyddsbehövande i övrigt avses i denna lag en utlänning som i andra fall än som avses i 1 § befinner sig utanför det land som utlänningen är medborgare i, därför att han eller hon

1. känner välgrundad fruktan för att straffas med döden eller att utsättas för kroppsstraff, tortyr eller annan omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning,

2. behöver skydd på grund av yttre eller inre väpnad konflikt eller på grund av andra svåra motsättningar i hemlandet känner välgrundad fruktan att utsättas för allvarliga övergrepp, eller

3. inte kan återvända till sitt hemland på grund av en miljökatastrof.

Motsvarande gäller för en statslös utlänning som befinner sig utanför det land där han eller hon tidigare har haft sin vanliga vistelseort. Lag (2005:1239).

Flyktingförklaring

3 § Om en flykting begär det, skall det antingen i samband med att uppehållstillstånd beviljas eller därefter förklaras att utlänningen är flykting (flyktingförklaring).

En flyktingförklaring skall återkallas, om det kommer fram att utlänningen inte längre kan anses som flykting.

Resedokument

4 § För en flykting eller statslös får utfärdas en särskild passhandling för resor utanför Sverige (resedokument). Regeringen får meddela ytterligare föreskrifter om resedokument.

När flyktingskap upphör

5 § En flykting upphör att vara flykting om han eller hon

1. av fri vilja på nytt använder sig av det lands skydd där han eller hon är medborgare,

2. av fri vilja på nytt förvärvar det medborgarskap som han eller hon tidigare har förlorat,

3. förvärvar medborgarskap i ett nytt land och får det landets skydd,

4. av fri vilja återvänder för att bosätta sig i det land där han eller hon är medborgare eller som statslös tidigare hade sin vistelseort, eller

5. inte längre befinner sig i en sådan situation att han eller hon kan anses som flykting och därför inte kan fortsätta att vägra använda sig av det lands skydd där han eller hon är medborgare eller som statslös tidigare hade sin vistelseort.

Beslutande myndighet

6 § Beslut enligt detta kapitel meddelas av Migrationsverket.

Tillfälligt skydd

7 § Särskilda bestämmelser om tillfälligt skydd i en massflyktsituation finns i 21 kap.

Skydd för tribunalvittnen

8 § Särskilda bestämmelser om skydd för personer som vittnat eller kommer att vittna i förhandlingar inför en internationell domstol eller tribunal samt för deras nära anhöriga finns i 22 kap.

Bilaga 2

GENEVA CONVENTION 1951

Article 1

DEFINITION OF THE TERM “REFUGEE”

A. For the purposes of the present Convention, the term “refugee” shall apply to any person who:

(1) Has been considered a refugee under the Arrangements of 12 May 1926 and 30 June 1928 or under the Conventions of 28 October 1933 and 10 February 1938, the Protocol of 14 September

1939 or the Constitution of the International Refugee Organization; Decisions of non-eligibility taken by the International Refugee Organization during the period of its activities shall not prevent the status of refugee being accorded to persons who fulfil the conditions of paragraph 2 of this section;

(2) As a result of events occurring before 1 January 1951 and owing to well-founded fear of being persecuted for reasons of race, religion, nationality, membership of a particular social group or political opinion, is outside the country of his nationality and is unable or, owing to such fear, is unwilling to avail himself of the protection of that country; or who, not having a nationality and being outside the country of his former habitual residence as a result of such events, is unable or, owing to such fear, is unwilling to return to it. In the case of a person who has more than one nationality, the term “the country of his nationality” shall mean each of the countries of which he is a national, and a person shall not be deemed to be lacking the protection of the country of his nationality if, without any valid reason based on well-founded fear, he has not availed himself of the protection of one of the countries of which he is a national.

B. (1) For the purposes of this Convention, the words “events occurring before 1 January 1951” in article 1, section A, shall be understood to mean either

(a) “events occurring in Europe before 1 January 1951”; or

(b) “events occurring in Europe or elsewhere before 1 January 1951”, and each Contracting State shall make a declaration at the time of signature, ratification or accession, specifying which of these meanings it applies for the purpose of its obligations under this Convention.

(2) Any Contracting State which has adopted alternative

(a) may at any time extend its obligations by adopting alternative

(b) by means of a notification addressed to the Secretary-General of the United Nations.

C . This Convention shall cease to apply to any person falling under the terms of section A if:

(1) He has voluntarily re-availed himself of the protection of the country of his nationality; or

(2) Having lost his nationality, he has voluntarily re-acquired it, or

(3) He has acquired a new nationality, and enjoys the protection of the country of his new nationality; or

(4) He has voluntarily re-established himself in the country which he left or outside which he remained owing to fear of persecution;

or

(5) He can no longer, because the circumstances in connexion with which he has been recognized as a refugee have ceased to exist, continue to refuse to avail himself of the protection of the country of his nationality;

Provided that this paragraph shall not apply to a refugee falling under section **A(1)** of this article who is able to invoke compelling reasons arising out of previous persecution for refusing to avail

himself of the protection of the country of nationality;

(6) Being a person who has no nationality he is, because of the circumstances in connexion with which he has been recognized as a refugee have ceased to exist, able to return to the country of his former habitual residence;

Provided that this paragraph shall not apply to a refugee falling under section **A (1)** of this article who is able to invoke compelling reasons arising out of previous persecution for refusing to return to the country of his former habitual residence.

D. This Convention shall not apply to persons who are at present receiving from organs or agencies of the United Nations other than the United Nations High Commissioner for Refugees protection or assistance. When such protection or assistance has ceased for any reason, without the position of such persons being definitively settled in accordance with the relevant resolutions adopted by the General Assembly of the United Nations, these persons shall *ipso facto* be entitled to the benefits of this Convention.

E . This Convention shall not apply to a person who is recognized by the competent authorities of the country in which he has taken residence as having the rights and obligations which are attached to the possession of the nationality of that country.

F. The provisions of this Convention shall not apply to any person with respect to whom there are serious reasons for considering that:

- (a) he has committed a crime against peace, a war crime, or a crime against humanity, as defined in the international instruments drawn up to make provision in respect of such crimes;
- (b) he has committed a serious non-political crime outside the country of refuge prior to his admission to that country as a refugee;
- (c) he has been guilty of acts contrary to the purposes and principles of the United Nations.

Article 2

GENERAL OBLIGATIONS

Every refugee has duties to the country in which he finds himself, which require in particular that he conform to its laws and regulations as well as to measures taken for the maintenance of public order.

